

Utbildningsdepartementet

STOCKHOLM • STAD	
Kommunstyrelsen	
Registratör	
Ink.	2016-12-02
Dnr:	110-1908/2016
Till:	2016

Promemorian Vissa skollagsfrågor - del 4

Härmed remitteras promemorian Vissa skollagsfrågor – del 4.

Remissinstanser

- 1 Riksdagens ombudsmän (JO)
- 2 Förvaltningsrätten i Stockholm
- 3 Justitiekanslern (JK)
- 4 Polismyndigheten
- 5 Brottsförebyggande rådet
- 6 Datainspektionen
- 7 Myndigheten för delaktighet
- 8 Arbetsgivarverket
- 9 Barnombudsmannen
- 10 Statskontoret
- 11 Statens skolverk
- 12 Statens skolinspektion
- 13 Specialpedagogiska skolmyndigheten
- 14 Sameskolstyrelsen
- 15 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
- 16 Linköpings universitet
- 17 Högskolan i Halmstad
- 18 Konkurrensverket

- 19 Bolagsverket
- 20 Regelrådet
- 21 Diskrimineringsombudsmannen
- 22 Arbetsmiljöverket
- 23 Arbetsdomstolen
- 24 Forshaga kommun
- 25 Göteborgs kommun
- 26 Götene kommun
- 27 Habo kommun
- 28 Hofors kommun
- 29 Håbo kommun
- 30 Krokoms kommun
- 31 Laholms kommun
- 32 Lunds kommun
- 33 Malmö kommun
- 34 Malå kommun
- 35 Marks kommun
- 36 Mora kommun
- 37 Mölndals kommun
- 38 Nora kommun
- 39 Norrtälje kommun
- 40 Nybro kommun
- 41 Perstorps kommun
- 42 Ronneby kommun
- 43 Sala kommun
- 44 Skinnskattebergs kommun
- 45 Stockholms kommun
- 46 Strängnäs kommun
- 47 Sundsvalls kommun
- 48 Upplands Väsby kommun

- 49 Valdemarsviks kommun
- 50 Värmdö kommun
- 51 Växjö kommun
- 52 Årjängs kommun
- 53 Älvkarleby kommun
- 54 Älvsbyns kommun
- 55 Academedia AB
- 56 Almega
- 57 Arbetsgivarföreningen KFO
- 58 Friskolornas riksförbund
- 59 Företagarna
- 60 Föräldraalliansen Sverige
- 61 Handikappförbunden (HSO)
- 62 Idéburna skolors riksförbund
- 63 Internationella Engelska skolan i Sverige AB
- 64 Kunskapsskolan i Sverige AB
- 65 Landsorganisationen i Sverige (LO)
- 66 Lika Unika
- 67 Lärarförbundet
- 68 Lärarnas Riksförbund
- 69 Rekonstruktions- och konkursförvaltarkollegiet (REKON)
- 70 Riksförbundet BRIS
- 71 Småföretagarnas Riksförbund
- 72 Svenska Montessoriförbundet
- 73 Svenska Utlandsundervisnings Förening (SUF)
- 74 Svenskt Näringsliv
- 75 Sveriges advokatsamfund
- 76 Sveriges akademikers centralorganisation (Saco)
- 77 Sveriges Elevkårer
- 78 Sveriges Elevråd SVEA

- 79 Sveriges Kommuner och Landsting
- 80 Sveriges skolledarförbund
- 81 Thoréngruppen AB
- 82 Tjänstemännens centralorganisation (TCO)
- 83 Vittra AB
- 84 Waldorfskolefederationen

Remissvaren ska ha kommit in till Utbildningsdepartementet **senast den 1 mars 2017**. Svaren bör lämnas både på papper till Utbildningsdepartementet, 103 33 Stockholm, och per e-post i PDF-format och i ett format som man kan kopiera textavsnitt från, t.ex. Wordformat, till u.remissvar@regeringskansliet.se.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i promemorian. Om remissen är begränsad till en viss del av promemorian, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss – hur och varför (SB PM 2003:2). Den kan laddas ner från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Eva Lenberg
Rättschef

Kopia till Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2016-11-30

U2016/05181/GV

Utbildningsdepartementet

Vissa skollagsfrågor - del 4

Förord

Skollagen (2010:800) trädde i kraft den 1 augusti 2010 och har tillämpats på utbildning och annan verksamhet från och med den 1 juli 2011. Skollagen är mycket omfattande och under den tid den hittills har tillämpats har det uppmärksammats ett behov av att se över ett antal frågor i lagen. Den 29 januari 2013 uppdrog Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) åt Ingegärd Hilborn och Mikael Hellstadius att biträda departementet med att utarbeta förslag till vissa ändringar av skollagen (U2013/467/SAM). Uppdraget har genomförts i form av en arbetsgrupp (U 2013:C). Ingegärd Hilborn deltog i arbetsgruppens arbete t.o.m. 2014 och Mikael Hellstadius t.o.m. den 10 april 2015. Under perioden den 1 juni 2013–30 november 2014 har även ämnessakkunniga Linnea Svenander ingått i arbetsgruppen. Denna promemoria är baserad på det underlag som arbetsgruppen har tagit fram.

Innehåll

Förord	2
Sammanfattning.....	5
1. Författningsförslag.....	7
1.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	7
2. Ett godkännande som enskild huvudman och beslut om rätt till bidrag ska återkallas under vissa förutsättningar	16
2.1 Statens skolinspektion vill i vissa fall kunna återkalla ett godkännande av en huvudman utan att behöva utfärda ett föreläggande.....	16
2.2 Den nuvarande regleringen.....	16
2.3 Ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag ska återkallas om verksamhet inte bedrivs, om den enskilde begär det eller om denne försätts i konkurs eller i tvångslikvidation	19
3. Bestämmelserna om registerkontroll bör både göras integritetsvänligare och utökas till att omfatta gymnasieskolan och gymnasiesärskolan	26
3.2 Närmare om den nuvarande regleringen.....	27
3.3 Det ska räcka med att visa upp registerutdraget	31
3.4 Registerkontroll ska vara obligatorisk även inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan	33
4. Bestämmelserna om mottagande av elever i fristående gymnasiesärskolor bör justeras	37
4.1 Bestämmelserna om att inhämta ett yttrande från en elevs hemkommun inför mottagande av en elev i gymnasiesärskolan gäller endast kommunala huvudmän	37
4.2 Den nuvarande regleringen.....	37
4.3 Även enskilda huvudmän ska inhämta ett yttrande från elevens hemkommun inför mottagande av elever i huvudmannens gymnasiesärskola	39
5. Undantagsbestämmelserna vid betygssättning ska vara enhetliga för de olika skolformerna på gymnasial nivå	41
5.1 Det är olämpligt att lärares möjlighet att göra undantag från vissa bestämmelser vid betygssättning beror på vilken skolform eleverna går i	41
5.2 Den nuvarande regleringen.....	41

5.3 Vid betygssättning på gymnasial nivå ska det vara möjligt att bortse från enstaka delar av kunskapskraven.....	42
6. Bestämmelserna om betygsrätt vid undervisning utanför skolväsendet bör justeras.....	44
6.1 Det saknas en bestämmelse om betygsrätt för kommuner vid distansundervisning utanför skolväsendet.....	44
6.2 Närmare om den nuvarande regleringen	44
6.3 Kommuner ska kunna få betygsrätt vid distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands	47
7. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	50
8. Konsekvenser.....	52
8.1 Ekonomiska konsekvenser för staten	52
8.2 Ekonomiska konsekvenser för kommunerna.....	54
8.3 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen	55
8.4 Konsekvenser för enskilda huvudmän	57
8.5 Konsekvenser för barn och elever	59
8.6 Konsekvenser för den personliga integriteten	61
8.7 Konsekvenser för jämställdhet och integration	61
8.8 Sveriges medlemskap i Europeiska unionen	61
9. Författningskommentar	62
9.1 Förslaget till lag om ändring i skollagen	62
Referenser	72

Sammanfattning

Denna promemoria innehåller förslag till ändringar i skollagen (2010:800).

Bestämmelserna om när ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag ska återkallas ska kompletteras

De bestämmelser som finns i dag om när återkallelse av godkännande av enskild som huvudman för utbildning inom skolväsendet eller av beslut om rätt till bidrag för pedagogisk omsorg kan ske, är inte tillräckligt omfattande för att systemet ska fungera på ett tillfredsställande sätt. Det föreslås därför att dessa bestämmelser kompletteras på följande sätt. Ett av Skolinspektionen beslutat godkännande av enskild som huvudman för utbildning inom skolväsendet ska återkallas helt eller delvis, om inte utbildningen har startat senast vid början av det läsår som inleds senast två år efter det första läsår som godkännandet avser. Ett av en kommun beslutat godkännande av en enskild som huvudman för en fristående förskola eller beslut om rätt till bidrag för pedagogisk omsorg ska återkallas, om verksamheten inte har startat senast två år efter den första tidpunkt som godkännandet eller beslutet avser. Ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag ska också återkallas om verksamheten i annat fall inte har bedrivits under en tid av två år. Om det finns särskilda skäl för den enskilde huvudmannen att inte bedriva verksamhet under längre tid än två år, ska dock godkännandet eller beslutet om rätt till bidrag inte återkallas på dessa grunder. Ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag ska också återkallas om huvudmannen begär det eller om huvudmannen försätts i konkurs eller i tvångslikvidation.

Bestämmelserna om registerkontroll ska göras integritetsvänligare och kompletteras

Skollagens nuvarande bestämmelser om registerkontroll omfattar personer som anställs eller på annat sätt erbjuds arbete, tilldelas plats för verksamhetsförlagd utbildning eller för arbetspraktik eller andra programinsatser inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program i förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet och de obligatoriska skolformerna samt inom annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen. Det föreslås att skollagen ändras så att det ska räcka med att den person som registerkontrollen omfattar, i stället för att lämna ett utdrag ur belastningsregistret, visar upp ett sådant utdrag för den som erbjuder anställningen eller tilldelar platsen. Vidare ska registerkontrollen dokumenteras av den som beslutar om att anlita eller ta emot någon i verksamheten genom att en anteckning om att utdraget har visats upp görs, i stället för att registerutdraget tas emot och arkiveras. Det föreslås även att bestämmelserna ska gälla för den som erbjuds anställning inom gymnasie- eller gymnasiesärskolan.

Bestämmelserna om att yttrande ska inhämtas från en sökandes hemkommun inför mottagande i gymnasiesärskola ska även gälla enskilda huvudmän

Det föreslås att huvudmannen för en fristående gymnasiesärskola, på motsvarande sätt som krävs av en kommunal huvudman för en gymnasiesärskola, ska hämta in ett yttrande från den sökandes hemkommun innan en sökande tas emot. Yttrandet ska innehålla uppgift om huruvida sökanden tillhör gymnasiesärskolans målgrupp. Om sökanden har sökt till ett individuellt program ska yttrandet även innehålla uppgifter om huruvida sökanden bedöms ha förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program och om det finns en överenskommelse mellan den enskilde huvudmannen och elevernas hemkommun om bidrag för sökandens utbildning.

Bestämmelserna om undantag vid betygssättning på gymnasienivå ska vara enhetliga för de olika skolformerna

Dagens bestämmelser i skollagen om undantagsbestämmelser vid betygssättning är inte formulerade på samma sätt för de olika skolformerna på gymnasienivå. Det föreslås därför att reglerna om betygssättning i kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna ska ändras så att det, i likhet med vad som gäller vid betygssättning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, ska få bortses från enstaka delar av kunskapskraven om det finns särskilda skäl. Sådana delar av kunskapskraven som rör säkerhet eller hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska alltid uppfyllas. Detta ska gälla såväl i vuxenutbildningen som i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Bestämmelserna om betygsrätt ska ändras så att kommuner kan få sådant tillstånd vid distansundervisning utanför skolväsendet

Både kommunala och enskilda huvudmän kan enligt gällande bestämmelser sluta avtal med Skolverket om att anordna distansundervisning för utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands. Det är dock bara enskilda som kan få tillstånd om att få sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet (betygsrätt) vid sådan distansundervisning utanför skolväsendet. Det föreslås därför att kommuner, i likhet med enskilda, ska kunna få betygsrätt när det gäller distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands. Bemyndigandet i skollagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om betygsrätt för enskilda och om att en myndighet ska få besluta om sådana frågor, utvidgas inte bara till att även omfatta föreskrifter om att kommuner ska kunna få betygsrätt, utan bemyndigandet begränsas samtidigt till att endast gälla för regeringen. Dessutom föreslås att regeringen ska få meddela ytterligare föreskrifter om vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för att sådana beslut ska få fattas.

1. Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 2 kap. 33 § ska upphöra att gälla och att rubriken närmast före 2 kap. 33 § ska utgå,

dels att 2 kap. 31 och 32 §§, 15 kap. 26 §, 18 kap. 25 och 34 §§, 19 kap. 29 §, 20 kap. 38 §, 21 kap. 20 a §, 26 kap. 16 §, 28 kap. 2 och 5 §§, 29 kap. 24 § och rubrikerna närmast före 2 kap. 31 och 32 §§, ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 18 kap. 34 a §, och 26 kap. 13 a, 13 b och 13 c §§, och närmast före 18 kap. 34 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

Skyldighet att lämna registerutdrag *Skyldighet att visa upp registerutdrag*

31 §

Den som erbjuds en anställning inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samt inom annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. ska till den som erbjuder anställningen lämna ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Utdraget ska vara högst ett år gammalt. Den som inte har lämnat registerutdrag får inte anställas. Regeringen meddelar föreskrifter om innehållet i registerutdraget.

Registerutdrag som avses i första stycket ska lämnas även av den som

Den som erbjuds en anställning inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller inom annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. ska visa upp ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister för den som erbjuder anställningen. Utdraget ska vara högst ett år gammalt. Den som inte har visat upp ett sådant registerutdrag får inte anställas. Regeringen meddelar föreskrifter om innehållet i registerutdraget.

Registerutdrag som avses i första stycket ska visas upp även av den som

1. erbjuds eller tilldelas arbete inom sådan verksamhet som avses i första stycket under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande inom verksamheten, om det sker genom uppdrag, anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten eller anställning inom annan kommunal verksamhet,

2. under utbildning till en lärar- eller förskollärarexamen enligt högskolelagen (1992:1434) eller yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning tilldelas plats för verksamhetsförlagd del av utbildningen inom sådan verksamhet som avses i första stycket, eller

3. genom deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program tilldelas plats för arbetspraktik eller annan programinsats inom sådan verksamhet som avses i första stycket.

Registerutdraget ska i de fall som avses i andra stycket *lämnas till* den inom verksamheten som beslutar om att anlita eller ta emot någon på ett sådant sätt som avses där. Den som inte har *lämnat* ett sådant registerutdrag får inte anlitas eller tas emot i verksamheten.

Registerutdraget ska i de fall som avses i andra stycket *visas upp för* den inom verksamheten som beslutar om att anlita eller ta emot någon på ett sådant sätt som avses där. Den som inte har *visat upp* ett sådant registerutdrag får inte anlitas eller tas emot i verksamheten.

En kontroll av ett registerutdrag enligt första–tredje styckena ska dokumenteras genom en anteckning om att utdraget har visats upp. Anteckningen ska göras av den inom verksamheten som beslutar om att anlita eller ta emot någon. Någon annan dokumentation om kontrollen får inte göras.

Undantag från skyldigheten att lämna registerutdrag

Undantag från skyldigheten att visa upp registerutdrag

32 §

Den som inom ett år erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på ett sådant sätt som avses i 31 § andra stycket delta i verksamheten får anställas, anlitas eller tas emot utan att han eller hon *lämnat* ett registerutdrag.

Den som inom ett år erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på ett sådant sätt som avses i 31 § andra stycket delta i verksamheten får anställas, anlitas eller tas emot utan att han eller hon *har visat upp* ett registerutdrag.

15 kap.

26 §

Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen bortses från enstaka delar av kunskapskraven. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden

Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen bortses från enstaka delar av kunskapskraven. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden

som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. *De kunskapskrav som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.*

som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. *Sådana delar av kunskapskraven som rör säkerhet eller hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.*

18 kap.

25 §¹

Om det finns särskilda skäl, får det vid betygssättningen bortses från enstaka delar av kunskapskraven. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska nå ett visst kunskapskrav. En utvecklingsstörning får dock bara beaktas om det finns synnerliga skäl. *De kunskapskrav som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.*

Om det finns särskilda skäl, får det vid betygssättningen bortses från enstaka delar av kunskapskraven. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska nå ett visst kunskapskrav. En utvecklingsstörning får dock bara beaktas om det finns synnerliga skäl. *Sådana delar av kunskapskraven som rör säkerhet eller hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.*

34 §

Varje fristående gymnasiesärskola ska vara öppen för alla ungdomar som har rätt till utbildning i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman.

Varje fristående gymnasiesärskola ska vara öppen för alla ungdomar som har rätt till utbildning i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman. *Bestämmelser om mottagande av en elev i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman finns i 19 kap. 29 §.*

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 19 kap. 47 § andra stycket.

För individuella program gäller

En enskild huvudman behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 19 kap. 47 § andra stycket.

För individuella program gäller

¹ Senaste lydelse 2012:109.

skyldigheten enligt första stycket bara om huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det bidrag som kommunen ska betala till huvudmannen för utbildningen.

skyldigheten enligt första stycket bara om *den enskilde* huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det bidrag som kommunen ska betala till huvudmannen för utbildningen.

Yttrande från hemkommunen

34 a §

Innan en fristående gymnasiesärskola tar emot en sökande ska ett yttrande inhämtas från hemkommunen. Yttrandet ska innehålla uppgift om huruvida eleven tillhör gymnasiesärskolans målgrupp. Om eleven har sökt till ett individuellt program ska yttrandet också innehålla uppgifter om huruvida eleven bedöms ha förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program och om överenskommelse om bidrag för utbildningen enligt 34 §.

19 kap.

29 §

Huvudmannen för den sökta utbildningen prövar frågan om den sökande ska tas emot.

Huvudmannen för den sökta utbildningen prövar frågan om den sökande ska tas emot. *Bestämmelser om mottagande av en elev i en gymnasiesärskola med enskild huvudman finns i 18 kap. 34 §.*

Om hemkommunen enligt 18 kap. 5 § har beslutat att en sökande inte tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan, ska kommunen bereda honom eller henne tillfälle att söka till gymnasieskolan i hemkommunen så snart som möjligt.

Hemkommunen ska göra en bedömning av om en ungdom som har sökt till ett individuellt program har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program. Om hemkommunen bedömer att den sökande inte har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program, ska den sökande tas emot på ett individuellt program. Om hemkommunen bedömer att den sökande har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program, ska kommunen bereda honom eller henne tillfälle att så snart som möjligt söka till nationella program som anordnas av hemkommunen.

20 kap.

38 §²

Om det finns särskilda skäl, får det vid betygssättningen bortses från enstaka *kunskapskrav* eller från *enstaka* delar av *sådana krav*. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. *De kunskapskrav* som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.

Om det finns särskilda skäl, får det vid betygssättningen bortses från enstaka delar av *kunskapskraven*. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. *Sådana delar av kunskapskraven* som rör säkerhet eller hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.

21 kap.

20 a §³

Om det finns särskilda skäl, får det vid betygssättningen bortses från enstaka *kunskapskrav* eller från *enstaka* delar av *sådana krav*. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. En utvecklingsstörning får dock bara beaktas om det finns synnerliga skäl. *De kunskapskrav* som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.

Om det finns särskilda skäl, får det vid betygssättningen bortses från enstaka delar av *kunskapskraven*. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. En utvecklingsstörning får dock bara beaktas om det finns synnerliga skäl. *Sådana delar av kunskapskraven* som rör säkerhet eller hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.

26 kap.

13 a §

En tillsynsmyndighet ska återkalla

² Senaste lydelse 2015:482.

³ Senaste lydelse 2012:109.

ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag som myndigheten har meddelat enligt denna lag om den enskilde har försatts i konkurs eller om beslut har fattats om tvångslikvidation. Ett sådant beslut gäller omedelbart, om inte annat beslutats

13 b §

Statens skolinspektion ska återkalla ett godkännande av en enskild som huvudman inom skolväsendet som Skolinspektionen har meddelat enligt denna lag, om

1. utbildningen inte har startat senast två år efter det första läsår godkännandet avser,

2. utbildningen i annat fall inte har bedrivits under en tid av två år, eller

3. den enskilde begär det

Om det i fall som avses i första stycket endast är en del av utbildningen vid en viss skolenhet som inte har startat, inte längre bedrivs eller som den enskilde inte längre vill ha ett godkännande för, får återkallelsen avse denna del av utbildningen.

Skolinspektionen får i fall som avses i första stycket 1 eller 2 avstå från att återkalla godkännandet om det finns särskilda skäl.

13 c §

En kommun ska återkalla ett godkännande av en enskild som huvudman inom skolväsendet eller ett beslut om rätt till bidrag som kommunen har meddelat enligt denna lag, om

1. verksamheten inte har startat senast två år efter den första tidpunkt som godkännandet avser,

2. verksamheten i annat fall inte har bedrivits under en tid av två år, eller

3. den enskilde begär det.

En kommun får i fall som avses i

första stycket 1 eller 2 avstå från att återkalla godkännandet eller beslutet om det finns särskilda skäl.

16 §

Tillsynsmyndigheten får besluta att ett beslut om återkallelse ska gälla trots att det inte har vunnit laga kraft.

Tillsynsmyndigheten får besluta att ett beslut om återkallelse *enligt 13, 13 b, 13 c eller 14 §* ska gälla trots att det inte har vunnit laga kraft.

28 kap.

2 §⁴

Beslut av Statens skolinspektion får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. godkännande enligt 2 kap. 5 § eller 24 kap. 3 a § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13 eller 14 §,

1. godkännande enligt 2 kap. 5 § eller 24 kap. 3 a § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13, *13 a, 13 b första stycket 1 eller 2* eller 14 §,

2. medgivande enligt 24 kap. 4 a § eller återkallelse av sådant medgivande enligt 26 kap. 13 §,

3. förklaring om rätt till bidrag enligt 24 kap. 6 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 26 kap. 13 §,

4. statliga åtgärder för rättelse enligt 26 kap. 17 §,

5. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 26 kap. 18 §, eller

6. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

5 §⁵

Beslut av en kommun eller ett landsting får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. godkännande enligt 2 kap. 5 § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13 eller 14 §,

1. godkännande enligt 2 kap. 5 § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13, *13 a, 13 c första stycket 1 eller 2* eller 14 §,

2. bidrag enligt 8 kap. 21 §, 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 §, 14 kap. 15 §, 16 kap. 52 §, 17 kap. 31 eller 35 § eller 19 kap. 45 §,

3. avstängning enligt 5 kap. 17 eller 19 §,

4. föreläggande för vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §,

5. skolskjuts enligt 10 kap. 32 § första stycket, 10 kap. 33 § första stycket, 11 kap. 31 § första stycket, 11 kap. 32 § första stycket, 18 kap. 30 § första stycket eller 18 kap. 31 § första stycket,

⁴ Senaste lydelse 2015:802

⁵ Senaste lydelse 2012:109

6. ekonomiskt stöd till inackordering enligt 15 kap. 32 § eller 18 kap. 32 § första stycket,

7. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 24 kap. 23 eller 24 §,

8. rätt till bidrag enligt 25 kap. 10 eller 15 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 26 kap. 13 §, 8. rätt till bidrag enligt 25 kap. 10 eller 15 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 26 kap. 13, 13 a eller 13 c § första stycket 1 eller 2,

9. bidrag enligt 25 kap. 11 §,

10. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 26 kap. 18 §, eller

11. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

29 kap.

24 §⁶

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, utöver vad som i denna lag, meddela föreskrifter om denna lag, utöver vad som i övrigt följer av föreskrifter om

1. att enskilda får sätta betyg, anordna prövning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet,

2. att en myndighet i enskilda fall får besluta i sådana frågor som avses i 1, och

3. ytterligare villkor för att enskilda i sådana fall som avses i 1 och 2 ska få sätta betyg, anordna prövning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg.

2. att kommuner får, när det gäller distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands, sätta betyg, anordna prövning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet,

3. att en myndighet i enskilda fall får besluta i sådana frågor som avses i 1 och 2, och

4. ytterligare villkor för tillstånd som avses i 1 och 2.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2018.

2. Den nya lydelsen av 2 kap. 31 § tillämpas inte för

a) den som erbjuds eller tilldelas arbete inom gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan genom sådan anställning som avses i 2 kap. 31 § andra stycket 1 och som han eller hon hade före ikraftträdandet,

b) den som tilldelas plats för verksamhetsförlagd del av utbildning inom gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan genom sådan utbildning

⁶ Senaste lydelse 2012:109.

som avses i 2 kap. 31 § andra stycket 2 och som han eller hon antagits till före ikraftträdandet,

c) den som tilldelas plats för arbetspraktik eller annan programinsats inom gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan genom deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program som påbörjats före ikraftträdandet.

3. Den upphävda bestämmelsen i 2 kap. 33 § gäller fortfarande för registerutdrag som lämnats till huvudman före ikraftträdandet.

2. Ett godkännande som enskild huvudman och beslut om rätt till bidrag ska återkallas under vissa förutsättningar

2.1 Statens skolinspektion vill i vissa fall kunna återkalla ett godkännande av en huvudman utan att behöva utfärda ett föreläggande

Statens skolinspektion har i en skrivelse till Utbildningsdepartementet (U2012/6613/GV) påtalat att bestämmelsen i 26 kap. 13 § om återkallelse av godkännande som enskild huvudman behöver kompletteras då det finns situationer där återkallelse bör kunna ske utan ett föregående föreläggande. De situationer som tas upp i skrivelsen är återkallelse efter begäran från huvudmannen, återkallelse när huvudmannen inte startar eller inte längre bedriver utbildning som omfattas av godkännandet samt återkallelse när huvudmannen har försatts i konkurs. Skolinspektionen bedömer att den lagliga grunden för att förelägga en huvudman i dessa fall är oklar och att det måste anses som mycket osäkert i fall det förhållandet att verksamhet inte bedrivs kan anses utgöra ett sådant allvarligt missförhållande som krävs för att kunna återkalla ett godkännande.

2.2 Den nuvarande regleringen

En enskild kan bli godkänd som huvudman inom skolväsendet eller få rätt till bidrag för verksamhet utanför skolväsendet

Enskilda får efter ansökan godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem om vissa förutsättningar är uppfyllda (2 kap. 5 och 6 §§ skollagen). Ett godkännande ska avse viss utbildning vid en viss skolenhet eller förskoleenhet. Statens skolinspektion handlägger ärenden om godkännande av enskild som huvudman för förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. Övriga ärenden om godkännande av enskild som huvudman, dvs. ärenden om godkännande som huvudman för förskola och vissa fritidshem, handläggs av den kommun där utbildningen ska bedrivas (2 kap. 7 § skollagen). Enskilda som bedriver sådan pedagogisk omsorg utanför skolväsendet som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem, kan efter ansökan få rätt till bidrag. Ett beslut om rätt till bidrag meddelas av den kommun där verksamheten bedrivs och gäller tills vidare (25 kap. 10 § skollagen).

Skollagens bestämmelser om återkallelse

I skollagen finns bestämmelser om när en tillsynsmyndighet har möjlighet att återkalla ett godkännande, ett medgivande eller ett beslut om rätt till bidrag som myndigheten har meddelat enligt skollagen. Som huvudregel gäller att en tillsynsmyndighet får återkalla sådana beslut om ett föreläggande inte följts och missförhållandet är allvarligt (26 kap. 13 §).

En tillsynsmyndighet får förelägga en huvudman som enligt skollagen står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten

inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten eller, i fråga om enskild huvudman, de villkor som gäller för godkännandet eller beslutet om rätt till bidrag. Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart (26 kap. 10 §).

Skolinspektionen är tillsynsmyndighet för bl.a. skolväsendet, särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet som regleras av skollagen, om inte tillsynen är en särskild uppgift för en annan tillsynsmyndighet. En kommun är tillsynsmyndighet över förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet vars huvudman kommunen har godkänt eller förklarat ha rätt till bidrag (26 kap. 3 och 4 §§).

Tidpunkter för ansökan, beslut och start av verksamhet

En ansökan om godkännande som huvudman för en fristående skola ska som huvudregel ha kommit in till Skolinspektionen senast den 31 januari kalenderåret innan utbildningen ska starta. Denna tidsgräns gäller inte om det finns särskilda skäl med hänsyn till elevers möjlighet att fullfölja sin utbildning, se 2 kap. 1 § skolförordningen (2011:185) och gymnasieförordningen (2010:2039). Som exempel på sådana särskilda skäl anges i förarbetena situationer då en fristående gymnasieskola av någon anledning väljer att inte fortsätta anordna ett program eller en inriktning som tidigare har bedrivits och en annan huvudman är redo att ta över elever, men där den senares godkännande inte avser det aktuella programmet (jfr prop. 2013/14:112, s 20 f).

Skolinspektionens beslut om godkännande ska om möjligt fattas före den 1 oktober kalenderåret innan utbildningen ska starta. Ett ärende där det finns särskilda skäl att få lämna in en ansökan senare än enligt huvudregeln ska prövas skyndsamt (2 kap. 3 § skol- respektive gymnasieförordningen).

För att sökanden ska kunna få ett godkännande som huvudman måste denne kunna visa att förutsättningar finns att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen och även i övrigt uppfylla de krav som följer av 2 kap. 5 § skollagen, bl.a. att utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun som utbildningen ska bedrivas.

Sedan den 1 januari 2015 finns bestämmelser om när en enskild huvudman ska starta den utbildning som Skolinspektionens godkännande avser. Sådana bestämmelser saknades tidigare. I bestämmelserna anges att utbildningen ska starta senast vid början av det läsår som inleds två år efter godkännandet (2 kap. 4 § skolförordningen och 2 kap. 3 a § gymnasieförordningen).

När det gäller de fristående verksamheter som kommuner godkänner eller förklarar ha rätt till bidrag, dvs. förskola, vissa fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, finns det inga regler i skolförfattningarna för tidpunkter om när ansökan ska vara inlämnad, beslut senast vara fattat eller när den utbildning som godkännandet eller bidraget avser ska starta. Skälet till det är att dessa verksamheter inte är knutna till läsår på det sätt som gäller för skolor.

Vad som gäller vid konkurs

Bestämmelser om konkurs finns i konkurslagen (1987:672). De gäller även för företag inom utbildningsområdet. Av konkurslagen följer att efter det att ett beslut om konkurs har meddelats, får konkursgäldenären inte längre råda över egendom som hör till konkursboet (3 kap. 1 §). Konkursgäldenären får inte heller åta sig sådana förbindelser som kan göras gällande i konkursen.

När en domstol har beslutat om att en verksamhet ska försättas i konkurs gäller konkurslagens regler för hur konkursboet ska förvaltas, vilket bl.a. innebär att en förvaltare ska tillsättas som företrädare konkursboet. Förvaltaren har som främsta uppgift att ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta alla de åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av boet. En konkursförvaltare måste agera utifrån konkurslagens bestämmelser, vilka i dessa fall har företräde framför skollagen. Att konkursförvaltaren i första hand ska ta tillvara borgenärernas rätt innebär dock inte att verksamheten i konkursboet måste avbrytas så fort som konkursbeslutet fattats. Den som förvaltar konkursboet kan, förutsatt att det lagligen kan ske och är ändamålsenligt, välja att driva verksamheten vidare under en tid om det skulle främja borgenärernas rätt. Om en huvudman för en fristående skola eller förskola försätts i konkurs kan alltså konkursförvaltaren besluta om att direkt stänga verksamheten eller driva den vidare under en period (7 kap. 8 § och 8 kap. 2 § konkurslagen).

Vad som gäller vid tvångslikvidation

En enskild som bedriver utbildning inom skolväsendet i form av ett aktiebolag eller en ekonomisk förening kan försättas i tvångslikvidation. För aktiebolag kan grunden för tvångslikvidation t.ex. vara kapitalbrist eller att årsredovisning inte har lämnats. Om bolaget är ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning kan grunden också vara olaglig värdeöverföring eller olaglig överföring inom en koncern. För en ekonomisk förening kan grunden t.ex. vara att föreningens verksamhet drivs på ett sätt som uppenbarligen inte motsvarar de förutsättningar under vilka registrering har skett. I ett ärende om tvångslikvidation ska bolaget eller föreningen föreläggas att komma in med ett yttrande inom en viss tid. En tvångslikvidation kan undvikas om bristerna avhjälpas. Den som fattar beslutet att försätta ett bolag eller en förening i tvångslikvidation är antingen Bolagsverket eller tingsrätten. Ett sådant beslut gäller omedelbart. En likvidator träder i styrelsens och den verkställande direktörens

ställe och har i uppdrag att genomföra likvidationen. Så snart det kan ske ska likvidatorn genom försäljning på offentlig auktion eller på annat lämpligt sätt förvandla bolagets eller föreningens egendom till pengar, i den utsträckning det behövs för likvidationen, samt betala bolagets eller föreningens skulder. Bolagets eller föreningens rörelse får fortsättas, om det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda ska få skälig tid att skaffa sig ny anställning. (25 kap. 11–47 §§ och 32 kap. 13 § aktiebolagslagen [2005:551] och 11 kap. 3–17 §§ lagen [1987:667] om ekonomiska föreningar).

Elevers rätt att fullfölja en utbildning

Barn som omfattas av den allmänna skolplikten har rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning i allmän skola. Fristående grundskolor ska vara öppna för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. Hemkommunen ansvarar för att utbildning i grundskolan kommer till stånd för alla i kommunen som har rätt att gå i grundskolan och som inte fullgör sin skolgång på annat sätt. Hemkommunens skyldighet att bereda sådan utbildning för alla berörda i kommunen innebär att i det fall en fristående grundskola upphör med verksamheten, t.ex. efter en konkurs, ansvarar hemkommunen för att överta ansvaret för elevernas fortsatta utbildning (7 kap. 3 §, 10 kap. 24 och 35 §§ skollagen).

En elev som påbörjat ett nationellt program, en inriktning eller en särskild variant i gymnasieskolan har rätt att hos huvudmannen eller, om huvudmannen är offentlig, inom samverkansområdet, fullfölja sin utbildning på det påbörjade programmet eller den aktuella inriktningen eller varianten (16 kap. 37 §). Skollagens bestämmelser om rätten att få fullfölja en påbörjad utbildning täcker inte situationer när en enskild huvudman inte längre driver någon verksamhet till följd av konkurs eller ett återkallat godkännande, eller om huvudmannen av någon annan orsak lägger ned sin verksamhet. Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i kommunen erbjuds utbildning på nationella program (16 kap. 42 §).

2.3 Ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag ska återkallas om verksamhet inte bedrivs, om den enskilde begär det eller om denne försätts i konkurs eller i tvångslikvidation

Förslag: Ett av Statens skolinspektion beslutat godkännande av enskild som huvudman för utbildning inom skolväsendet ska återkallas om inte verksamheten har startat senast två år efter det första läsåret godkännandet avser. Ett av kommunen beslutat godkännande av enskild som huvudman för utbildning i förskolan och vissa fritidshem eller ett beslut av kommunen om rätt till bidrag för pedagogisk omsorg ska återkallas om verksamheten inte har startat senast två år efter den första tidpunkt som godkännandet eller beslutet avser. Skolinspektionen eller en kommun ska också få återkalla ett godkän-

nande eller ett beslut om rätt till bidrag om verksamheten i annat fall inte bedrivits under en tid av två år eller om den enskilde begär det.

Om det i fall som avses ovan och som gäller ett av Skolinspektionen beslutat godkännande får återkallelsen avse den del av verksamheten vid en viss skolenhet som inte har startat, inte längre bedrivs eller som den enskilde inte längre vill ha godkännande för.

Skolinspektionen respektive kommunen ska få avstå från att återkalla ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag om det finns särskilda skäl för den enskilde huvudmannen att överskrida ovan nämnda tidsgränser.

Vidare ska Skolinspektionen eller en kommun återkalla ett godkännande av en enskild som huvudman för utbildning inom skolväsendet eller ett beslut om rätt till bidrag för pedagogisk omsorg om den enskilde försätts i konkurs eller om beslut har fattats om tvångslikvidation. Ett sådant beslut ska gälla omedelbart, om inte annat beslutas.

Beslut om återkallelse av godkännande eller beslut om rätt till bidrag ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol under förutsättning att återkallelsen inte har skett efter begäran av den enskilde. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Bedömning: I samband med att bestämmelserna om återkallelse införs i skollagen, bör bestämmelserna i skolförordningen och gymnasieförordningen om att en utbildning som en enskild huvudman har godkänts för ska starta senast vid början av det läsår som inleds två år efter godkännandet, upphävas.

Det bör samtidigt införas en bestämmelse i skolförordningen om att det i en kommuns beslut om godkännande av en enskild huvudman ska anges från vilken tidpunkt verksamheten enligt godkännandet får bedrivas.

Skälen för förslaget och bedömningen

Skollagens bestämmelser om godkännande av enskild som huvudman bygger på att bedömningen ska göras utifrån de förhållanden som är kända och aktuella vid tidpunkten för prövningen. Om godkännanden inte utnyttjas under längre tid kan detta leda till problem för såväl kommuner som enskilda huvudmän. För kommuner kan outnyttjade godkännanden innebära svårigheter vid dimensionering och övrig planering av den egna verksamheten. Outnyttjade godkännanden kan även vara ett problem för enskilda huvudmän som vill starta nya utbildningar när de t.ex. ska göra den elevprognos som ska bifogas ansökan. Outnyttjade godkännanden medför därmed också problem för Statens skolinspektion och kommunerna som har att pröva ansökningar om nya utbildningar.

Vilande godkännanden försvårar Skolinspektionens eller kommunens prövning av om en etablering kan förväntas få negativa följder

För att ett godkännande ska lämnas krävs att utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas.⁷ Om godkännandet avser gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska följderna i närliggande kommuner för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna också beaktas (2 kap. 5 § andra stycket skollagen). Vid prövningen av om en nyetablering kan komma att innebära påtagliga negativa följder för det offentliga skolväsendet måste hänsyn även tas till de godkännanden som redan finns men som inte utnyttjas, vilket kan få till följd att etableringen av nya utbildningar hindras. Att godkännanden kan ligga vilande under flera år för att där efter åter tas i bruk kan även utgöra ett problem eftersom huvudmannens förutsättningar kan ändras under den tid som verksamhet inte bedrivs, vilket i sin tur medför en risk för att den verksamhet som startas eller återupptas inte håller den kvalitet som förutsätts i lagstiftningen.

Samtidigt kan det finnas situationer då t.ex. tillfälliga förändringar i elevunderlaget gör att en enskild huvudman kan ha behov av att anpassa sin verksamhet genom att under kortare eller längre tid inte bedriva hela den verksamhet som man har godkännande för. Då en ansökan om att godkännas som huvudman för en utbildning vid en viss skolenhet i normalfallet ska vara inlämnad senast den 31 januari kalenderåret innan utbildningen ska starta (se t.ex. 2 kap. 1 § första stycket skolförordningen), kan ett tillfälligt verksamhetsuppehåll om två år medföra att det tar ytterligare drygt ett år innan en utbildning kan återupptas om en ny ansökan om godkännande måste göras. Kommuner kan utan sådant dröjsmål välja att starta en ny skola inför ett nytt läsår. Likabehandlingsskäl talar därför för att det ska finnas en öppning för att Skolinspektionen, om det finns särskilda skäl, ska kunna ge enskilda huvudmän en motsvarande möjlighet som kommuner att göra sådana justeringar i sin verksamhet.

Bestämmelserna är oklara om vad som ska gälla om ett godkännande inte utnyttjas

Det är oklart i vilken utsträckning de regler som i dag finns avseende föreläggande och återkallelse av godkännande kan användas i situationer då ett godkännande inte utnyttjas. Innan det kan bli aktuellt att återkalla ett godkännande ska nämligen Skolinspektionen, eller kommunen om det är frågan om fristående förskoleverksamhet, ha förelagt den enskilde huvudmannen att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte

⁷ Skolkostnadsutredningen har i sitt betänkande Det stämmer! Ökad transparens och mer lika villkor (SOU 2016:66) behandlat frågan om villkor för enskilda att godkännas, och har föreslagit att 2 kap. 5 § kompletteras så att Skolinspektionen i sin prövning av om utbildningen innebär påtagliga negativa följder särskilt ska beakta intressena av alla elevers rätt till likvärdig utbildning samt att en överetablering av skolor inte uppstår.

uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten eller de villkor som gäller för godkännandet. Sedan den 1 januari 2015 finns det bestämmelser i skol- och gymnasieförordningarna om inom vilken tid som en huvudman senast ska starta verksamheten i enlighet med godkännandet. Det finns däremot inte någon bestämmelse om vad som gäller om verksamheten inte startar. Det finns inte heller några bestämmelser om vad som gäller när en huvudman helt eller delvis, för viss tid eller slutgiltigt, väljer att lägga ned verksamhet efter att den en gång startat. Ett första villkor för att en tillsynsmyndighet ska få återkalla ett godkännande är, enligt dagens regler, att huvudmannen inte har följt ett föreläggande. Ett föreläggande i en sådan situation skulle då innebära att huvudmannen föreläggs att starta verksamheten. Att starta en fristående skola under pågående läsår är sannolikt mycket svårt och det kan därför ifrågasättas hur rimligt det är att använda föreläggande i en sådan situation. Ett andra villkor för att ett godkännande ska kunna återkallas är att missförhållandet måste vara allvarligt. Det är tveksamt om det faktum att verksamhet inte bedrivs är att betrakta som ett allvarligt missförhållande. Detta gäller främst när det handlar om verksamhet som lagts ned, då det saknas en tydlig skyldighet i författning för en enskild huvudman att kontinuerligt driva hela verksamheten som godkännandet avser.

Eftersom det i vissa fall kan uppstå påtagligt negativa följder för såväl kommuner som enskilda huvudmän när ett godkännande inte utnyttjas, samt att det måste bedömas som oklart i vilken utsträckning nuvarande regelverk om ingripanden kan användas i dessa situationer, finns det skäl att införa särskilda regler om återkallande av godkännande när verksamhet inte bedrivs enligt godkännandet. Det framstår inte som ändamålsenligt att tillsynsmyndigheten först ska behöva utfärda ett föreläggande innan myndigheten återkallar ett godkännande på den grunden att en verksamhet inte har startat. I sådana situationer bör det i stället finnas tydliga bestämmelser om efter hur lång tid tillsynsmyndigheten kan besluta om återkallelse av ett godkännande.

Hur lång tid bör en huvudman kunna underlåta att starta en verksamhet innan godkännandet återkallas?

När det gäller frågan om under hur lång tid som ett godkännande ska ha varit outnyttjat för att kunna återkallas bör utgångspunkten vara de bestämmelser som sedan den 1 januari 2015 finns i skol- och gymnasieförordningarna. Där anges att en verksamhet ska starta senast vid början av det läsår som inleds två år efter godkännandet, den s.k. tvåårsregeln. En sådan bestämmelse finns inte i dag när det gäller fristående förskolor. Även när det gäller sådana förskolor bör dock utgångspunkten vara att verksamheten ska ha startats inom två år efter godkännandet.

När det är frågan om nyetablering är det därför rimligt att ett godkännande av Skolinspektionen avseende en fristående skola eller fritidshem får återkallas om utbildningen inte har startat senast två år efter det första läsår godkännandet avser. För verksamhet som lagts ned bör en

motsvarande tvåårsregel gälla. Detta bedöms vara en lämplig huvudregel eftersom den i de flesta situationer bedöms ge huvudmannen rimliga förutsättningar att hantera sådant som utdragna planprocesser, förändringar i barn- och elevunderlaget eller annat som kan medföra behov av att skjuta upp starten av verksamheten, eller att under en viss tid lägga ned delar av verksamhet som har startats upp.

Förskoleverksamhet har inte den koppling till läsår som finns när det gäller utbildning inom det obligatoriska skolväsendet eller i gymnasieskolan. För fristående förskolor, och de enskilt bedrivna fritidshem som kommuner godkänner och utövar tillsyn över, bör därför bestämmelsen utformas utifrån den tidpunkt som beslutet om godkännande för verksamheten avser. Det innebär att godkännandet kan återkallas om verksamheten inte kommit igång inom två år efter den starttidpunkt som godkännandebeslutet omfattar. För att det ska bli tydligt vilken tidsgräns som gäller bör det i skolförordningen införas bestämmelse om att det i beslut om godkännande av huvudman som kommunen beslutar om, ska anges från vilken tidpunkt verksamheten enligt godkännandet får bedrivas. I det fall verksamheten lagts ner bör godkännandet få återkallas två år efter det att verksamheten upphörde.

För verksamheter som först startats, men sedan helt eller delvis lagts ned uppstår frågan om hur stor del av verksamheten som ska ha lagts ned för att återkallelse ska kunna ske på denna grund. Frågan är även om det är hela eller delar av godkännandet som ska kunna återkallas. Detta är en grannlaga bedömning där omständigheterna i det specifika fallet måste tillmätas stor betydelse. En lämplig avvägning när det gäller att ta ställning till om godkännandet helt eller delvis ska återkallas när delar av ett godkännande inte utnyttjas, är om den kvarstående verksamheten är av sådan omfattning att kvaliteten i utbildningen kan upprätthållas. Det kan t.ex. vara frågan om att en huvudman för en skola med godkännande för grundskolans årskurs 1–9 inte längre erbjuder utbildning i lågstadiet, eller att en gymnasieskola som har godkännande för flera nationella program inte längre erbjuder ett av dem. Återkallelsen bör i dessa situationer enbart avse den del av godkännandet som inte utnyttjats. För förskolan är denna frågeställning inte aktuell då godkännanden inte ges för olika delar av verksamheten, dvs. om godkännandet inte utnyttjas så återkallas det.

Ovan föreslås att Skolinspektionen eller kommunen ska kunna återkalla ett godkännande på den grunden att verksamheten inte har bedrivits under två år (tvåårsregeln). Det kan dock finnas vissa situationer då en enskild huvudman har legitima behov att under längre tid än så inte bedriva hela eller delar av verksamheten. Det kan t.ex. handla om långsiktiga förändringar i elevunderlag som gör att det under längre tid inte finns förutsättningar att driva verksamhet på ett visst nationellt program i gymnasieskolan eller i en viss årskurs i grundskolan. Denna situation har kommunala verksamheter möjligheter att hantera genom att lägga ned

delar av verksamheten och likabehandlingsskäl talar därför för att en motsvarande möjlighet bör finnas för enskilda huvudmän. Annars skulle t.ex. en enskild huvudman som blivit av med sitt godkännande tvingas ansöka om nytt godkännande och riskera att tappa över ett år då ansökan ska lämnas in senast den 31 januari året före då verksamheten avses starta. Det föreslås därför att Skolinspektionen eller kommunen ska kunna avstå från att återkalla ett godkännande om den enskilda huvudmannen kan visa särskilda skäl till att verksamheten inte har startats eller bedrivits under längre tid än två år.

Det behövs inte bestämmelser i förordning om att en verksamhet ska starta inom en viss tid om det införs bestämmelser i skollagen om att ett godkännande får återkallas om verksamheten inte startar eller bedrivs enligt den lagens bestämmelser. I samband med att de föreslagna bestämmelserna införs i skollagen bör därför 2 kap. 4 § skolförordningen och 2 kap. 3 a § gymnasieförordningen upphävas.

Ett godkännande ska återkallas om den enskilde begär det

Enligt skollagen finns det inte någon möjlighet att återkalla ett godkännande även om det är den enskilde huvudmannen själv som begärt det. Ett sådant förhållande är inte rimligt. Skolinspektionen respektive en kommun föreslås därför få återkalla ett godkännande, helt eller delvis, om den enskilde begär det.

Ett godkännande ska återkallas om den enskilde försätts i konkurs eller i tvångslikvidation

Det är förhållandevis ovanligt att en huvudman för en fristående förskola eller skola försätts i konkurs. De gånger som detta har inträffat har också situationen i de allra flesta fall lösts på ett sätt som inte inneburit några långtgående konsekvenser för berörda elevers rätt till utbildning. Oftast har berörda huvudmän, såväl kommunala som fristående, samverkat på ett positivt sätt för att eleverna så snabbt som möjligt ska kunna få fullfölja sin utbildning på en annan skola. En del elever i gymnasieskolan har dock tvingats byta utbildning eller att invänta ett nytt läsår för att kunna fortsätta sin utbildning på ett visst program och inriktning. Att beslut fattas om att ett aktiebolag eller en ekonomisk förening som är huvudman för en fristående förskola eller skola ska tvångslikvideras är än mer ovanligt än att försättas i konkurs. Bestämmelserna om tvångslikvidation är emellertid utformade på det sättet att det inte kan sägas vara osannolikt att en sådan situation kan uppstå.

När en enskild huvudman för en fristående förskola eller skola försätts i konkurs eller i tvångslikvidation är förutsättningarna för ett godkännande som huvudman inom skolväsendet inte längre uppfyllda. För en myndighet som beslutar om godkännanden och utövar tillsyn är det nödvändigt att myndigheten får information om att en huvudman har försätts i konkurs eller i tvångslikvidation för att godkännandet ska kunna återkallas. Enligt 12 § 5 konkursförordningen (1987:916) ska rätten genast

skicka en kopia av kungörelsen om konkursbeslutet till tillståndsmyndigheten, om det är upplyst att gäldenären har tillstånd att utöva eller förestå viss näringsverksamhet och tillståndet enligt lag eller annan författning kan komma att upphöra på grund av konkursen. Det föreslås i denna promemoria att det görs en ändring i skollagen som innebär att ett godkännande som huvudman ska återkallas när en huvudman har försatts i konkurs. En sådan ändring medför att tingsrätten genast ska skicka en kopia av kungörelsen om konkursbeslutet till Skolinspektionen respektive lägeskommunen i de fall gäldenären är huvudman för en fristående skola eller en fristående förskola. Vid beslut om tvångslikvidation ska domstolen underrätta Bolagsverket, i egenskap av registreringsmyndighet, om beslutet (1 kap. 44 § aktiebolagsförordningen [2005:559] och 8 a § förordningen [1987:978] om ekonomiska föreningar). Någon bestämmelse som motsvarar bestämmelsen om att berörd tillsynsmyndighet ska informeras om konkursbeslut finns emellertid inte för likvidationsbeslut. Med hänsyn till att det inte har ansetts finnas något generellt behov av en sådan bestämmelse bedöms det dock inte motiverat att införa en sådan endast i förhållande till tillsynsmyndigheterna på skolområdet. Det innebär att tillsynsmyndigheterna får införa rutiner som gör att de kan hålla sig informerade på annat sätt.

Som angetts i avsnitt 2.1 har en konkursförvaltare och likvidator möjlighet att driva verksamheten vidare under viss tid. Både konkursförvaltare och likvidatorer kan ställas inför situationer där alternativet att driva utbildningsverksamheten vidare är det som är mest ändamålsenligt, t.ex. för att kunna hitta någon som är beredd att ta över hela eller delar av verksamheten. Så länge förvaltaren inte driver någon annan verksamhet än sådan som syftar till att på ett optimalt sätt avveckla verksamheten, bör detta kunna ske utan att ett särskilt tillstånd krävs. Detta ligger i linje med vad som gäller i andra fall (jfr. t.ex. 8 kap. 2 § konkurslagen, prop. 2015/16:197 s. 228 och 2005/06:37 s. 43 f.).

Varken konkursförvaltare eller likvidator behöver alltså ansöka om ett godkännande som huvudman för utbildning inom skolväsendet enligt skollagen, så länge det inte är fråga om att bedriva annan verksamhet än sådan som syftar till att avveckla den befintliga verksamheten på ett optimalt sätt. Trots avsaknaden av ett godkännande ansvarar konkursförvaltaren respektive likvidatorn för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen och övriga författningar, se 2 kap. 8 § skollagen. Om konkursen eller tvångslikvidationen avslutas genom att någon förvärvar hela eller delar av verksamheten måste denne godkännas som huvudman av Skolinspektionen eller kommunen för att få driva verksamheten vidare.

Ett beslut om rätt till bidrag ska återkallas på samma grunder som ett godkännande

Som redogjorts för i avsnitt 2.2 kan en enskild som bedriver pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem, förklaras ha

rätt till bidrag tills vidare. Det är rimligt att ett sådant beslut om rätt till bidrag ska återkallas under samma förutsättningar och på samma grunder som föreslagits för återkallelse av godkännande av en enskild som huvudman inom skolväsendet. Det innebär att ett beslut om rätt till bidrag ska återkallas om verksamheten inte har startat senast två år efter den första tidpunkt som beslutet avser eller om verksamheten i annat fall inte bedrivits under en tid av två år. Återkallelse ska även ske om den enskilde begär det eller om denne försätts i konkurs eller om beslut har fattats om tvångslikvidation. I likhet med återkallelse av godkännande av en enskild som huvudman ska alltså återkallelse av ett beslut om rätt till bidrag kunna ske utan krav på att den enskilde inte har följt ett föreläggande och att det föreligger ett allvarligt missförhållande. Kommunen ska också kunna avstå från att återkalla ett sådant beslut om det finns särskilda skäl.

Ett beslut om återkallelse av ett godkännande eller av ett beslut om rätt till bidrag ska vara överklagbart

Skolinspektionens och kommunens beslut om godkännande av enskild som huvudman samt kommunens beslut om att en enskild har rätt till bidrag för pedagogisk omsorg får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Det är därför rimligt att även ett beslut om återkallelse av godkännande eller av beslut om rätt till bidrag på den grunden att huvudmannen inte bedriver verksamhet, endera efter att verksamheten aldrig startats eller efter att verksamheten upphört, ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller när återkallelse av godkännande som huvudman eller av beslut om rätt till bidrag har gjorts på den grunden att den enskilde försätts i konkurs eller om beslut har fattats om tvångslikvidation av företaget. Följdändringar med anledning av de föreslagna nya bestämmelserna om återkallelse måste därför göras i 28 kap. 2 och 5 §§ skollagen. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kamrarrätten enligt 28 kap. 10 § skollagen. En återkallelse av ett godkännande eller beslut om rätt till bidrag som har beslutats efter begäran från en enskild huvudman ska inte kunna överklagas eftersom det inte går den enskilde emot.

3. Bestämmelserna om registerkontroll bör både göras integritetsvänligare och utökas till att omfatta gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Alla som erbjuds anställning eller erbjuds eller tilldelas arbete eller plats för verksamhetsförlagd utbildning eller för praktik i förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet eller i grundskolan och de övriga obligatoriska skolformerna samt inom annan pedagogisk verksamhet som anges i 25 kap. skollagen (2010:800), ska lämna ett utdrag ur belastningsregistret till den som beslutar om att anlita eller ta emot någon i verksamheten. Dessa bestämmelser skiljer sig åt från vad som gäller enligt lagen (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn. Sistnämnda lag, som inte ska tillämpas om det finns bestämmelser om registerkontroll i annan lag eller förordning, är tillämplig i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Enligt den lagen behöver utdraget från

belastningsregistret inte överlämnas utan det räcker att det visas upp. Det är dock enligt den lagen inte obligatoriskt för bl.a. en potentiell arbetsgivare att efterfråga ett registerutdrag utan lagen gör det bara möjligt att efterfråga ett registerutdrag. Detta innebär att eleverna i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan har ett svagare skydd än yngre elever i andra skolformer.

3.2 Närmare om den nuvarande regleringen

Utgångspunkter för lagstiftningen

Barns grundläggande rättigheter i Sverige regleras dels i lagstiftning, dels i internationella överenskommelser till vilka Sverige har anslutit sig. För-enta nationernas konvention om barnets rättigheter, allmänt kallad barnkonventionen, utgår från principen om barnets bästa, principen om rätt till liv och utveckling, principen om rätten att framföra sina åsikter och få dem respekterade samt principen om icke-diskriminering. En annan bärande tanke i barnkonventionen är barnets rätt till skydd mot övergrepp och utnyttjande av varje slag. Enligt konventionen ska staterna skydda barn mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp (artikel 34). Med barn avses i konventionen varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller barnet (artikel 1).

Enligt skollagen ska barnets bästa vara utgångspunkt i all utbildning och annan verksamhet enligt lagen (1 kap. 10 §). För att minska riskerna för att barn utsätts för övergrepp från personer som anställs inom förskoleverksamheten, förskoleklassen, skolbarnsomsorgen och de obligatoriska skolformerna infördes 2001 lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg. Sju år senare gjordes lagändringar som utvidgade kravet på registerkontroll till att även gälla den som på annat sätt erbjuds att utföra arbete eller praktik inom de berörda verksamheterna. Bestämmelserna har därefter överförs till skollagen.

Närmare om skollagens bestämmelser om registerkontroll

Som nämnts tidigare ska enligt skollagen den som erbjuds en anställning inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet och de obligatoriska skolformerna samt inom annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. samma lag lämna ett utdrag ur belastningsregistret till den som erbjuder anställningen (2 kap. 31 § första stycket). Även den som erbjuds eller tilldelas arbete inom sådan verksamhet under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande inom verksamheten omfattas av skyldigheten att lämna registerutdrag, om det sker genom uppdrag eller anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten eller anställning inom annan kommunal verksamhet. Vidare ska den som genomgår lärar- eller förskollärarytbildning eller yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning och som tilldelas en plats för verksamhetsförlagd del av utbildningen lämna ett

registerutdrag. En sista kategori som omfattas av skyldigheten att lämna registerutdrag är den som genom deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program tilldelas plats för arbetspraktik eller annan programinsats inom verksamheten (2 kap. 31 § andra stycket).

Utdraget ska vara högst ett år gammalt. Det ska i förekommande fall innehålla uppgifter om domar, beslut eller straffförelägganden där påföljd dömts ut för mord, dråp, grov misshandel, människorov och grovt rån samt sexualbrott och barnpornografibrott. Den som inte har lämnat registerutdrag får inte anställas, anlitas eller tas emot i verksamheten. Den som inom ett år erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att arbeta, genomföra verksamhetsförlagd del av en utbildning eller delta i en programinsats i verksamheten får dock anställas, anlitas eller tas emot utan att han eller hon lämnat ett registerutdrag. Vidare har den som lämnat ett registerutdrag möjlighet att på begäran få det återlämnat i original (2 kap. 31 första och tredje styckena, 32 och 33 §§ skollagen samt 22 § tredje stycket förordningen [1999:1134] om belastningsregister).

Lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn

Den 18 december 2013 trädde lagen (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn i kraft. Den nya lagen, som har ett mycket vidare tillämpningsområde än skolområdet, utgör ett led i genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/93/EU av den 13 december 2011 om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi samt om ersättande av rådets rambeslut 2004/68/RIF.

Enligt lagen ska den som erbjuds en anställning i staten, en kommun, ett landsting, ett företag eller en organisation på begäran av den som erbjuder anställningen visa upp ett utdrag ur belastningsregistret, om arbetet innebär direkt och regelbunden kontakt med barn. Ett utdrag ur belastningsregistret ska på begäran även visas upp av den som erbjuds eller tilldelas uppgifter som innebär direkt och regelbunden kontakt med barn inom ovan nämnda verksamheter om det sker genom uppdrag, anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten eller praktiktjänstgöring. I sådana fall ska registerutdraget visas upp för den inom verksamheten som beslutar om att anlita eller ta emot personen (1 och 3 §§). Med praktiktjänstgöring avses enligt förarbetena såväl verksamhetsförlagd utbildning och praktik inom ramen för en utbildning som arbetspraktik som anordnas av arbetsförmedlingen (se propositionen Stärkt skydd för barn mot sexuella övergrepp, prop. 2012/13:194 s. 46 f.). Registerutdraget får inte vara äldre än ett år (4 §). Det ska ha samma innehåll som ett sådant registerutdrag som en person ska lämna enligt skollagens bestämmelser (jfr 22 § sjätte stycket förordningen om belastningsregister). En kontroll av ett registerutdrag får inte dokumenteras på något annat sätt än genom en anteckning om att utdraget har visats upp. Om det i en annan lag eller förordning finns bestämmelser som reglerar

registerkontroll för arbete som innebär direkt och regelbunden kontakt med barn inom verksamhet som omfattas av lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn, ska de bestämmelserna tillämpas i stället för bestämmelserna i sistnämnda lag (5 och 6 §§).

Skollagen är ett exempel på en sådan lag som har företräde framför lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn. Som nämnts tidigare omfattar dock skollagens reglering inte rekrytering av personal i gymnasieskolan eller i gymnasiesärskolan av registerkontroll. Därför blir lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn tillämplig vid rekrytering av personal till gymnasieskola och gymnasiesärskola (prop. 2012/13:194 s. 48). En viktig skillnad mellan skollagens bestämmelser om registerkontroll och bestämmelserna i lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn är att det enligt den sist nämnda lagen är frivilligt för arbetsgivaren eller uppdragsgivaren att begära registerutdrag, medan registerkontrollen är obligatorisk enligt skollagen.

Även dataskyddsdirektivet är relevant

Enligt artikel 8.5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet), får behandling av uppgifter om lagöverträdelse, brottmålsdomar eller säkerhetsåtgärder utföras endast under kontroll av en myndighet eller – om lämpliga skyddsåtgärder finns i nationell lag – med förbehåll för de ändringar som medlemsstaterna kan tillåta med stöd av nationella bestämmelser som innehåller lämpliga och specifika skyddsåtgärder. Dataskyddsdirektivet har i svensk rätt genomförts genom personuppgiftslagen (1998:204, PUL). Enligt 21 § PUL är det förbjudet för andra än myndigheter att behandla personuppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från förbudet. Regeringen får även i enskilda fall besluta om undantag från förbudet. PUL är dock subsidiär i förhållande till annan lagstiftning, dvs. om det finns avvikande bestämmelser i annan lag eller förordning ska de gälla (2 §). Även bestämmelser som avviker från PUL måste stå i överensstämmelse med dataskyddsdirektivets regler om det är frågan om verksamhet som faller under direktivets tillämpningsområde. Så är fallet med de verksamheter som regleras i skollagen.

En ny dataskyddsförordning kommer att ersätta dataskyddsdirektivet

Europaparlamentet och rådet har under våren 2016 antagit en ny förordning, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning). Denna dataskyddsförordning, som ska tillämpas från och med

den 25 maj 2018, kommer att vara direkt tillämplig i medlemsstaterna och utgöra grunden för personuppgiftsbehandling inom EU på det område som tidigare reglerades i dataskyddsdirektivet. Genom dataskyddsförordningen upphävs det nu gällande dataskyddsdirektivet och det innebär bl.a. att PUL måste upphävas.

Dataskyddsförordningens artikel 10, som reglerar behandling av personuppgifter som rör fällande domar i brottmål samt överträdelser, kommer att ersätta dataskyddsdirektivets artikel 8.5. Enligt artikel 10 dataskyddsförordningen får behandling av personuppgifter som rör fällande domar i brottmål och överträdelser eller därmed sammanhängande säkerhetsåtgärder enligt förordningens artikel 6.1, endast utföras under kontroll av myndighet eller då behandling är tillåten enligt unionsrätten eller medlemmarnas nationella rätt, där lämpliga skyddsåtgärder för de registrerades rättigheter och friheter fastställs.

En särskild utredare har fått i uppdrag att bl.a. föreslå de anpassningar och kompletterande författningsbestämmelser på generell nivå som dataskyddsförordningen ger anledning till. I uppdraget ingår att lämna förslag till upphävande av den nuvarande generella personuppgiftsregleringen (dir. 2016:15). Uppdraget ska redovisas senast den 12 maj 2017.

Synpunkter på ett tidigare remitterat förslag om ändring i bestämmelserna om registerkontroll

Utbildningsdepartementet remitterade i slutet av 2014 en departementspromemoria där det bl.a. föreslogs att registerkontroll, på motsvarande sätt som i dag sker inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet och de obligatoriska skolformerna samt inom annan pedagogisk verksamhet, ska göras av den som erbjuds anställning inom gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan samt av den som på annat sätt erbjuds eller tilldelas arbete inom dessa båda skolformer (promemorian Vissa skollagsfrågor – Del 2 (U2014/05176/S). I ett yttrande över promemorian anförde Datainspektionen att förslaget innebär en risk för att uppgifter om lagöverträdelser kommer att behandlas av privata skolhuvudmän i strid med 21 § PUL). Det finns även, enligt myndigheten, en risk för obefogad spridning av uppgifter från belastningsregistret och att skolor inte kommer att vidta tillräckliga säkerhetsåtgärder för att skydda uppgifterna. De föreslagna bestämmelserna medför enligt Datainspektionen även en risk för att arbetsgivare har tillgång till uppgifter från belastningsregistret efter det att uppgifterna gallrats enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Datainspektionen ansåg att den som erbjuds anställning, eller på annat sätt ska arbeta inom skolan, i stället ska visa upp ett utdrag ur det register som förs enligt lagen om belastningsregister (jfr 1 § lagen [2013:852] om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn).

3.3 Det ska räcka med att visa upp registerutdraget

Förslag: Tillvägagångssättet för registerkontroll enligt skollagen ska ändras så att den som omfattas av registerkontrollen ska visa upp ett registerutdrag i stället för att lämna ett särskilt utdrag. Vidare ska dokumentation av sådan kontroll göras, vilket endast ska få ske genom en anteckning om att utdraget har visats upp.

Bestämmelsen om undantag från registerkontroll ska avse undantag från skyldigheten att visa upp ett registerutdrag, i stället för undantag från att behöva lämna ett sådant utdrag.

Bestämmelsen om återlämnande av registerutdrag ska tas bort

Enligt bestämmelserna i skollagen om registerkontroll ska ett registerutdrag lämnas till den som erbjuder anställningen eller beslutar om att anlita någon för uppdrag eller ta emot någon för t.ex. viss praktik. Det är således inte tillräckligt att registerutdraget endast visas upp, utan den utdraget lämnas till förutsätts behålla registerutdraget eller, om originalet på begäran återlämnas, en kopia av det. Vid införandet av obligatorisk registerkontroll av skolpersonal ansågs skyldigheten att lämna ett registerutdrag motiverad av behovet av att i efterhand kunna kontrollera att handläggningen varit korrekt och att utdragets innehåll inte varit förvanskat (prop. 1999/2000:123 s. 19f.).

Frågan om registerutdraget skulle lämnas in eller endast visas upp diskuterades utförligt i förarbetena till lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn. Den lagen innebär inte någon skyldighet för den enskilde att, såsom är fallet enligt bl.a. skollagen, lämna in ett registerutdrag till arbetsgivaren eller uppdragsgivaren. I det lagstiftningsärendet konstaterade regeringen att enligt bl.a. skollagen är arbetsgivaren eller uppdragsgivaren skyldig att kontrollera belastningsregistret innan någon anställs eller tilldelas uppdrag och att bestämmelserna om skyldighet att bevara registerutdragen eller kopior av dessa hänger samman med att det ska finnas en möjlighet för en tillsynsmyndighet att kontrollera att registerkontrollen verkligen utförs.

Enligt lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn får däremot en kontroll av ett registerutdrag inte dokumenteras på något annat sätt än genom en anteckning om att registerutdraget har visats upp. I förarbetena till lagen anges som skäl för att utdraget endast ska visas upp bl.a. att spridningen av uppgifter ur belastningsregistret bör begränsas i så stor utsträckning som möjligt då sådana uppgifter är integritetskänsliga. Arbetsgivare och uppdragsgivare skulle därför inte ges en författningsreglerad rätt att behålla utdraget eller att få en kopia av det (prop. 2012/13:194, s. 31 f.).

Det finns flera skäl till varför det fortsättningsvis bör räcka med att utdraget visas upp och att en anteckning görs av att kontroll skett även vid

obligatorisk registerkontroll enligt skollagen. Genom sådan dokumentation kommer Skolinspektionen fortfarande att kunna utöva tillsyn över att huvudmännen fullgör den obligatoriska registerkontrollen. I yttersta fall kan enskilda huvudmän som underlåter att utföra registerkontroll förlora sitt godkännande att bedriva utbildning. Genom att registerutdrag inte längre ska lämnas minskar risken för obefogad spridning av uppgifter från belastningsregistret och att den personliga integriteten kränks. Det innebär bl.a. att risken för att regleringen står i strid med dataskyddsdirektivet eller EU:s nya dataskyddsförordning minskar. Samtidigt blir huvudmännens administrativa börda mindre då registerutdrag inte längre behöver diarieföras och arkiveras av huvudmännen. En tjänsteanteckning om att ett utdrag har visats upp kan enkelt göras på en befintlig handling i personalakten. Sammantaget görs bedömningen att skollagen bör ändras så att regleringen avser ett uppvisande av ett registerutdrag i stället för ett lämnande av ett registerutdrag.

Enligt dagens bestämmelser får den som inom ett år erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att arbeta, genomföra verksamhetsförlagd del av en utbildning eller delta i en programinsats i verksamheten anställas, anlitas eller tas emot utan att han eller hon lämnat ett registerutdrag på nytt (2 kap. 32 § skollagen). Det bör även fortsättningsvis gälla ett undantag från registerkontroll i sådana situationer. Undantagsbestämmelsen bör dock ändras på så sätt att det är undantag från skyldigheten att visa upp registerutdrag som avses.

Lämnade registerutdrag och anteckningar om att registerutdrag visats upp ska registreras och arkiveras

Om ett utdrag från belastningsregistret endast ska visas upp och inte överlämnas, blir frågan vad som ska ske med de registerutdrag som lämnats vid tidigare anställningsärenden aktuell, liksom frågan om hur länge huvudmannen ska bevara den anteckning som ska göras om att ett registerutdrag har visats upp. Kommunala förvaltningsmyndigheter och andra offentliga myndigheter är skyldiga att registrera och bevara handlingar som inkommer till eller upprättats hos myndigheten i enlighet med offentlighets- och sekretesslagen (2009:400, OSL) och arkivlagen (1990:782). De registerutdrag som har lämnats till en kommunal skola, liksom anteckningar om att utdrag har visats upp, ska därför bevaras i enlighet med de bestämmelserna. Enskilda huvudmän för fristående skolor är inte skyldiga att bevara handlingar. Av förarbetena till bestämmelsen om registerkontroll framgår dock att en kopia över ett utdrag, som återlämnats i original, bör behållas för att möjliggöra bl.a. tillsyn (se prop. 1999/2000:123 s. 19). Framöver bör i stället anteckningar om att utdrag ur belastningsregistret har visats upp, behållas.

Det kan i detta sammanhang nämnas att enligt en sexpartiöverenskommelse inom ramen för Friskolekommittén (U 2011:14) föreslog kommittén att fristående skolor ska omfattas av offentlighetsprincipen och att regeringen skulle tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå hur ett

införande av offentlighetsprincipen i de fristående skolorna i praktiken ska gå till. I betänkandet Ökad insyn i fristående skolor (SOU 2015:82) lämnas förslag om att offentlighetsprincipen ska göras tillämplig i fristående skolor genom att en ny bestämmelse införs i OSL, enligt vilken de enskilda huvudmännen ska jämföras med myndigheter vid tillämpningen av OSL. Det föreslås vidare att huvudmän för fristående skolor ska tillämpa arkivlagen. Betänkandet har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet.

3.4 Registerkontroll ska vara obligatorisk även inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Förslag: De justerade bestämmelserna i skollagen om registerkontroll ska utvidgas till att även gälla den som erbjuds anställning inom gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan samt av den som på annat sätt erbjuds eller tilldelas arbete inom dessa båda skolformer. Registerkontroll ska även göras av personer som inom de aktuella skolformerna tilldelas plats för verksamhetsförlagd utbildning eller plats för arbetspraktik eller andra programinsatser inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program.

Bedömning: Handledare för elever som deltar i arbetsplatsförlagt lärande bör inte omfattas av registerkontroll.

Skälen för förslaget och bedömningen

Ungdomar i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan bör ha samma skydd som barn i de obligatoriska skolformerna

I förarbetena till lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg gjorde regeringen bedömningen att argument om en trygg och säker miljö gör sig starkast gällande i den obligatoriska skolan. Detta på grund av skolplikten och elevernas ålder (se propositionen Lämplighetsprövning av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg, prop. 1999/2000:123 s. 22). Till skillnad från vad Lämplighetsprövningsutredningen hade föreslagit i betänkandet Lämplighetsprövning av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg (SOU 1998:69 s. 107 f.) utformades därför lagen så att reglerna om registerkontroll inte omfattade gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Någon ändring i detta avseende övervägdes inte när reglerna överfördes till skollagen.

Utgångspunkten bör vara att alla barn ska erbjudas en skolmiljö som är så säker och trygg som möjligt. Den absoluta merparten av alla barn som fullgjort sin skolplikt fortsätter sin utbildning i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan. Vidare förblir de flesta eleverna i de båda skolformerna barn under en stor del av utbildningen. Visserligen kan gymnasieskolans elever generellt sett, på grund av stigande ålder och mognad, sägas ha större möjligheter att freda sig än vad grundskoleelever har. De befinner sig dock alltså i en viss beroendeställning gentemot såväl

lärare som flera andra personalkategorier, vilket kan utnyttjas av olämplig personal. När det gäller eleverna i gymnasiesärskolan är det svårt att hävda att de generellt sett har bättre möjligheter att freda sig än vad elever i grundskolans högre årskurser har. Det förekommer även att elever som hör till gymnasiesärskolans målgrupp studerar på ett introduktionsprogram inom gymnasieskolan, i stället för att gå i gymnasiesärskolan.

De personer som skulle beröras om skollagens bestämmelser om registerkontroll skulle utvidgas till att avse även gymnasieskolan och gymnasiesärskolan omfattas i dag i de allra flesta fall av bestämmelserna om registerkontroll i lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn. Som nämnts i föregående avsnitt omfattar denna lag dels den som erbjuds en anställning i bl.a. en kommun, ett landsting eller ett företag, dels den som erbjuds eller tilldelas uppgifter inom sådan verksamhet genom uppdrag, anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten eller praktiktjänstgöring. Enligt lagen är dessa personer skyldiga att visa upp ett utdrag ur belastningsregistret om den som erbjuder anställningen eller beslutar om att anlita eller ta emot personen begär det, om arbetet eller uppgifterna innebär direkt och regelbunden kontakt med barn. Sistnämnda förutsättning torde vara uppfylld vad gäller dem som är verksamma inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Som nämnts tidigare innehåller lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn, till skillnad från skollagen, inget förbud mot att anställa, anlita eller ta emot en person utan att registerkontroll skett. Som skäl för att registerkontrollen inte skulle göras obligatorisk anfördes i förarbetena att det skulle bli alltför administrativt betungande för främst ideella verksamheter och att det inte finns någon myndighet som utövar tillsyn över samtliga arbetsgivare och uppdragsgivare som omfattas av den nya lagen (se prop. 2012/13:194 s. 31). Dessa argument tar inte sikte på gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. En obligatorisk registerkontroll inom dessa skolformer kan inte anses vara mer betungande än inom de obligatoriska skolformerna och de aktuella huvudmännen står under Statens skolinspektions tillsyn. När det gäller just gymnasieskolan och gymnasiesärskolan finns i stället flera argument som talar för en obligatorisk registerkontroll av samma modell som redan gäller för bl.a. grundskolan och grundsärskolan. En obligatorisk registerkontroll innebär att den som fattar beslut om att anställa, anlita eller ta emot en person inte behöver ställas inför valet att begära ett registerutdrag eller inte. En obligatorisk kontroll torde uppfattas som mindre kränkande av dem som blir föremål för den eftersom de enskilda inte riskerar att känna sig utpekade på grund av att den tilltänkta arbetsgivaren valt att kontrollera just dem. Det bör också beaktas att det är frivilligt att söka arbete och därmed också att visa upp registerutdrag.

Intresset av att skydda elever från övergrepp är större än skyddet för den personliga integriteten hos den som erbjuds arbete i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan

En registerkontroll av det slag som regleras i skollagen innebär förvisso ingen garanti för att olämpliga personer verkar inom de aktuella skolformerna. Den minskar dock risken för att personer som har dömts för sexualbrott och andra brott som innefattar allvarliga kränkningar av andra människor anställs utan att skolans huvudman har kännedom om brottsligheten. Därmed stärks barnens skydd mot övergrepp.

Av regeringsformen framgår att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Sedan den 1 januari 1995 gäller konventionen som svensk lag (SFS 1994:1219). Enligt Europakonventionen har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens (artikel 8 punkten 1). Åtnjutandet av denna rättighet får inte inskränkas annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till bl.a. förebyggande av brott eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter (artikel 8 punkten 2).

Avgörande för frågan om den obligatoriska registerkontrollen enligt skollagen ska omfatta även gymnasieskolan och gymnasiesärskolan är avvägningen mellan å ena sidan intresset av att minska riskerna för övergrepp och å andra sidan skyddet för den personliga integriteten. En uppgift om att en viss person dömts för brott måste betraktas som integritetskänslig. De flesta vill inte att en sådan uppgift om dem ska spridas.

Som ovan framgår görs bedömningen att en obligatorisk registerkontroll inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan skulle stärka skyddet mot övergrepp för det stora antal barn som genomför utbildning i dessa skolformer. Att så långt som möjligt minska risken för övergrepp är av mycket stor vikt. I detta sammanhang måste Sveriges åtaganden enligt barnkonventionen särskilt framhållas. Utifrån barnkonventionens perspektiv är skyddet för barnet det övergripande intresset och den vuxnes integritet får stå tillbaka för detta. Redan i dag finns en skyldighet att på begäran visa upp ett registerutdrag i nästan alla de fall som skulle omfattas av en obligatorisk registerkontroll. I förhållande till gällande rätt är den inskränkning i den personliga integriteten som införandet av en obligatorisk registerkontroll skulle innebära därmed förhållandevis begränsad. Sammanfattningsvis får därför de skäl som anförts för att skollagens regler om registerkontroll ska gälla även inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan anses väga så tungt att den inskränkning av den personliga integriteten som en obligatorisk registerkontroll innebär bör accepteras. Därför föreslås att bestämmelserna om registerkontroll i skollagen även ska gälla inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Även verksamma i skolan som inte är anställda ska omfattas

De bestämmelser om registerkontroll som finns i skollagen i dag omfattar inte bara den som erbjuds anställning inom t.ex. grundskolan, utan även uppdragstagare och personer som är anställda hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten. Detta gäller under förutsättning att de erbjuds eller tilldelas arbete inom verksamheten under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande inom denna (2 kap. 31 § andra stycket 1 skollagen). Därmed avses, enligt förarbetena, att det ska vara fråga om regelbundet förekommande eller återkommande arbetsuppgifter som annars utförs eller skulle kunna utföras av anställda inom verksamheten. Ett annat sätt att uttrycka saken är att det hade varit ett alternativ att i stället anställa personal för att utföra arbetet. Bestämmelsen omfattar inte personer som utför tillfälliga arbetsuppgifter, t.ex. en elektriker eller en rörmokare som anlitas för att utföra vissa reparationsarbeten. I sådana situationer är det ju inte aktuellt att i stället anställa en person för att få arbetet utfört. Däremot omfattas personer som ersätter anställda, t.ex. när en person kortvarigt hyrs in från ett bemanningsföretag vid tillfällig frånvaro bland personalen, se propositionen Utvidgad registerkontroll inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg (prop. 2007/08:28 s. 15).

Det finns ytterligare två andra kategorier som också omfattas av bestämmelserna om registerkontroll: dels studerande vid lärar- eller förskollärarutbildning eller yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning som tilldelats plats för verksamhetsförlagd utbildning, och dels de som gör praktik eller annan insats inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program (2 kap. 31 § andra stycket 2 och 3).

Även i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan bör personer som är verksamma i skolan men som inte är anställda omfattas av registerkontroll.

Handledare för elever som deltar i arbetsplatsförlagt lärande bör inte omfattas

En grupp personer som många elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan kommer i kontakt med under sin utbildning är personalen på de arbetsplatser där eleven deltar i arbetsplatsförlagt lärande. Dessa personer kan inte sägas erbjudas eller tilldelas arbete inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande inom verksamheten. Arbetsplatsförlagt lärande kan utgöra en stor del av utbildningens innehåll. Utbildningen på yrkesprogram i gymnasieskolan och nationella program i gymnasiesärskolan ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande i minst 15 respektive 22 veckor (4 kap. 12 § gymnasieförordningen). Gymnasial lärlingsutbildning ska i huvudsak vara förlagd till en eller flera arbetsplatser, vilket innebär att eleven ska genomföra mer än hälften av sin lärlingsutbildning som arbetsplatsförlagt lärande (16 kap. 11 § och 19 kap. 10 § skollagen samt 4 kap. 12 § gymnasieförordningen). Även introduktionsprogrammen programinriktat individuellt val, yrkesintroduktion och individuellt

alternativ får utformas så att de inte är i huvudsak skolförlagda (15 kap. 11 § skollagen).

För alla elever som deltar i arbetsplatsförlagt lärande ska det utses en handledare på arbetsplatsen (4 kap. 14 § gymnasieförordningen). Efter- som många elever genomför en betydande del av utbildningen som arbetsplatsförlagt lärande har handledaren en central roll, vilket skulle kunna motivera en obligatorisk registerkontroll av den person som man avser att tilldela denna uppgift. Att göra en registerkontroll av handledaren utan att också kontrollera annan personal på arbetsplatsen framstår dock som en ineffektiv åtgärd för att säkerställa en säker och trygg miljö för eleverna. Eleverna torde regelmässigt arbeta nära andra än handledaren och det är inte ens säkert att handledaren är den person som eleven har tätast kontakt med. Vidare kan även personal som inte alls arbetar nära eleven utgöra ett hot mot elevens säkerhet och trygghet. De fördelar som det skulle innebära ur ett elevsäkerhetsperspektiv att införa obligatorisk registerkontroll av enbart handledaren kan därför inte anses uppväga det intrång i den personliga integriteten som en sådan kontroll utgör. Att utsträcka registerkontrollen till annan personal vid de arbetsplatser där elever tas emot för att delta i arbetsplatsförlagt lärande är dock att gå för långt. Därför bedöms att vare sig handledare eller annan personal på arbetsplatser där elever genomför arbetsplatsförlagt lärande bör omfattas av den obligatoriska registerkontrollen.

Mot detta kan invändas att det finns fall där elever tas emot hos en ensamföretagare och där handledaren följaktligen är den enda personen på arbetsplatsen. I sådana fall kan dock huvudmannen på eget initiativ begära att få se ett registerutdrag med stöd av lagen om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn, under förutsättning att eleven ännu inte fyllt arton år.

4. Bestämmelserna om mottagande av elever i fristående gymnasiesärskolor bör justeras

4.1 Bestämmelserna om att inhämta ett yttrande från en elevs hemkommun inför mottagande av en elev i gymnasiesärskolan gäller endast kommunala huvudmän

Statens skolverk har i en skrivelse till Utbildningsdepartementet bl.a. anfört att det bör finnas krav på att en enskild huvudman, på samma sätt som i dag gäller för kommunala huvudmän, ska inhämta ett yttrande från en elevs hemkommun inför mottagande av eleven i sin gymnasiesärskola. Myndigheten menar att det skulle stärka elevernas rättssäkerhet och skapa lika villkor för kommunala och enskilda huvudmän (U2014/800/S).

4.2 Den nuvarande regleringen

Utbildningen i gymnasiesärskolan ska enligt skollagen vara öppen för ungdomar vars skolplikt har upphört och som inte bedöms ha förutsätt-

ningar att nå upp till gymnasieskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning. Med utvecklingsstörning jämställs en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Endast de ungdomar som tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan har rätt att bli mottagna där (18 kap. 4 § och 29 kap. 8 § första stycket). I förarbetena framhålls att det i gymnasiesärskolan ställs andra krav på elevernas kunskaper än i gymnasieskolan, vilket gör att elever som har gått i gymnasiesärskolan inte har samma möjligheter till vidareutbildning som elever som har gått i gymnasieskolan. Elever som har gått i gymnasiesärskolan har också svårare att få arbete efter utbildningen. Det är därför ytterst viktigt att inga andra än de elever som tillhör målgruppen går i gymnasiesärskolan (prop. 2011/12:50 s. 40).

För att säkerställa att det endast är elever som hör till gymnasiesärskolans målgrupp som tas emot i gymnasiesärskolan anges i skollagen att hemkommunen alltid ska pröva om den som söker till gymnasiesärskolan tillhör målgruppen. Prövningen ska föregås av en utredning motsvarande den som görs inför beslut om mottagande i grundsärskolan, om utredning saknas eller om det av andra skäl bedöms nödvändigt (18 kap. 5 §). Sedan den 1 juli 2013 gäller också krav på att den som arbetar inom skolväsendet ska underrätta elevens rektor om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om något som tyder på att en elev i gymnasiesärskolan inte tillhör gymnasiesärskolans målgrupp. Rektorn ska anmäla detta till elevens hemkommun som skyndsamt ska utreda frågan. Visar utredningen att eleven inte hör till gymnasiesärskolans målgrupp ska hemkommunen i stället erbjuda eleven utbildning i gymnasieskolan eller vuxenutbildning och vidta de åtgärder som krävs för elevens övergång till någon av dessa skolformer (18 kap. 6 och 7 §§).

Utbildningen i gymnasiesärskolan består av nationella och individuella program (18 kap. 8 § första stycket). Utbildning på ett individuellt program ska erbjudas elever som inte kan följa undervisningen på ett nationellt program (19 kap. 14 § första stycket). Det är viktigt att undervisningen utformas så att alla elever ges utmaning på sin nivå för att de ska nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. En elev som har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program ska därför inte kunna välja att i stället få sin utbildning på ett individuellt program (prop. 2011/12:50 s. 82). På motsvarande sätt som när det gäller frågan om en sökande tillhör gymnasiesärskolans målgrupp ska hemkommunen, enligt skollagen, göra en bedömning av om en ungdom som har sökt till ett individuellt program har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program. Om hemkommunen bedömer att den sökande inte har förutsättningar att tas emot på ett nationellt program, ska han eller hon tas emot på ett individuellt program. Om hemkommunen bedömer att den sökande har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program, ska kommunen bereda honom eller henne tillfälle att

så snart som möjligt söka till nationella program som anordnas av hemkommunen (19 kap. 29 § tredje stycket).

Det är huvudmannen för den sökta utbildningen som prövar frågan om den sökande ska tas emot (19 kap. 29 § första stycket). I förarbetena till bestämmelsen uttalas att frågan om tillhörighet till målgruppen för gymnasiesärskolan måste avgöras som ett led i prövningen av om en sökande ska tas emot till en viss utbildning eller inte, eftersom det endast är sökande som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp som får tas emot (prop. 2011/12:50 s. 125).

Varje fristående gymnasiesärskola ska vara öppen för alla ungdomar som har rätt till utbildning i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman. För individuella program gäller dock denna skyldighet bara om huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det bidrag som kommunen ska betala till huvudmannen för utbildningen (18 kap. 34 §).

När det gäller mottagande på ett individuellt program som anordnas av en annan kommun än hemkommunen eller av ett landsting är det en förutsättning för att eleven ska få tas emot att hemkommunen och den mottagande kommunen eller landstinget kommer överens om ersättningen för utbildningen. Därutöver krävs att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program (19 kap. 40 §). Innan en kommun tar emot en sökande som inte är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen ska yttrande inhämtas från den sökandes hemkommun. Detta gäller även landsting. Yttrandet ska innehålla uppgift om huruvida eleven tillhör gymnasiesärskolans målgrupp. Om eleven har sökt till ett individuellt program ska yttrandet också innehålla uppgifter om huruvida eleven kan följa ett nationellt program och om överenskommelse om ersättning för utbildningen (19 kap. 41 §). Någon bestämmelse om att huvudmän för fristående gymnasiesärskolor är skyldiga att inhämta ett sådant yttrande finns däremot inte.

4.3 Även enskilda huvudmän ska inhämta ett yttrande från elevens hemkommun inför mottagande av elever i huvudmannens gymnasiesärskola

Förslag: Huvudmannen för en fristående gymnasiesärskola ska, innan en sökande tas emot, hämta in ett yttrande från elevens hemkommun. Yttrandet ska innehålla uppgift om huruvida sökanden tillhör gymnasiesärskolans målgrupp. Om sökanden har sökt till ett individuellt program ska yttrandet även innehålla uppgifter om huruvida sökanden bedöms ha förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program och om överenskommelse om bidrag för sökandens utbildning.

I skollagen ska det införas upplysningsbestämmelser som gör det lättare att förstå hur bestämmelserna om mottagande av elever i

gymnasiesärskolan med offentlig respektive enskild huvudman förhåller sig till varandra.

Skälen för förslaget

En grundläggande utgångspunkt i 2010 års skollag är att lika villkor så långt som möjligt ska råda mellan offentliga och enskilda huvudmän. Enligt förarbetena till skollagens bestämmelser om gymnasiesärskolan är anledningen till att andra offentliga huvudmän än sökandens hemkommun ska inhämta ett yttrande från hemkommunen att den som tar emot eleven måste vara säker på att eleven tillhör gymnasiesärskolans målgrupp och, i förekommande fall, veta om eleven kan följa ett nationellt program eller inte. Anledningen till att yttrandet även ska innehålla uppgift om överenskommelse om ersättning för utbildning på ett individuellt program är att hemkommunen och den mottagande kommunen eller landstinget måste vara överens om ersättningen för en elevs utbildning på ett individuellt program för att en annan offentlig huvudman än hemkommunen ska få ta emot en elev på ett sådant program (se 19 kap. 41 § skollagen och prop. 2011/12:50 s. 130). Dessa resonemang har samma principiella giltighet när det gäller enskilda huvudmän. Även en enskild huvudman måste vara säker på att sökanden tillhör gymnasiesärskolans målgrupp för att han eller hon ska få tas emot i huvudmannens gymnasiesärskola. Om eleven har sökt ett individuellt program måste huvudmannen vidare veta om eleven har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program. Det bör därför vara obligatoriskt även för enskilda huvudmän att begära ett yttrande från elevens hemkommun över elevens målgruppsstillhörighet och, i förekommande fall, förutsättningar att följa ett nationellt program. Med hänsyn till att en enskild huvudman bara är skyldig att ta emot en elev på ett individuellt program om huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det bidrag som kommunen ska betala till huvudmannen för utbildningen bör yttrandet även innehålla uppgift om överenskommelse om bidrag. Även en enskild huvudman måste vara säker på att sökanden tillhör gymnasiesärskolans målgrupp för att han eller hon ska få tas emot i huvudmannens gymnasiesärskola. Om eleven har sökt ett individuellt program måste huvudmannen vidare veta om eleven har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program. Det bör därför vara obligatoriskt även för enskilda huvudmän att begära ett yttrande från elevens hemkommun över elevens målgruppsstillhörighet och, i förekommande fall, förutsättningar att följa ett nationellt program. Med hänsyn till att en enskild huvudman bara är skyldig att ta emot en elev på ett individuellt program om huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det bidrag som kommunen ska betala till huvudmannen för utbildningen bör yttrandet även innehålla uppgift om överenskommelse om bidrag.

Sammanfattningsvis föreslås därför att det ska införas en skyldighet för enskilda huvudmän att inhämta ett yttrande från sökandens hemkom-

mun som motsvarar skyldigheten enligt 19 kap. 41 § skollagen. Då bestämmelserna om mottagande av elever hos offentliga och enskilda huvudmän för gymnasiesärskolan är uppdelade på två olika kapitel i skollagen föreslås vidare att det införs upplysningsbestämmelser i skollagen som gör det lättare att hitta de relevanta bestämmelserna i båda kapitlen (18 kap. 34 § och 19 kap. 29 §).

5. Undantagsbestämmelserna vid betygssättning ska vara enhetliga för de olika skolformerna på gymnasial nivå

5.1 Det är olämpligt att lärares möjlighet att göra undantag från vissa bestämmelser vid betygssättning beror på vilken skolform eleverna går i

Statens skolverk har i en skrivelse till Utbildningsdepartementet bl.a. anfört att det är problematiskt att regleringen ser olika ut i de olika skolformerna när det gäller de möjligheter som finns för lärare att göra vissa undantag från bestämmelser vid betygssättning. Inte minst eftersom det finns lärare som arbetar i såväl gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som i vuxenutbildningen. Skolverket understryker vikten av att de lärare som sätter betyg inom vuxenutbildningen vet vad de kan bortse från vid betygssättningen. Enligt Skolverket behöver undantagsbestämmelserna förtydligas på så sätt att det ska vara möjligt att bortse från sådana delar av ett kunskapskrav som inte rör säkerhet eller hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter (U2014/800/S).

5.2 Den nuvarande regleringen

För var och en av skolformerna grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning⁸ och särskild utbildning för vuxna finns bestämmelser som anger att betyg ska bestämmas efter det att ett ämne eller kurs har avslutats, med hjälp av föreskrivna kunskapskrav. Det finns också bestämmelser som ger möjlighet att vid betygssättning i viss utsträckning bortse från dessa kunskapskrav, om det finns särskilda skäl (se 10 kap. 20 och 21 §, 11 kap. 23 och 23 a §, 12 kap. 20 och 21 §, 13 kap. 21 och 21 a §, 15 kap. 24, 26 §, 18 kap. 23, 25 §, 20 kap. 37 och 38 §⁹, och 21 kap. 20 och 20 a § skollagen). Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. Vid

⁸ Kommunal vuxenutbildning omfattar numera även kommunal vuxenutbildning i svenska som invandrare. Skollagens 22 kap. om utbildning i svenska för invandrare har upphävts genom SFS 2015:482 som trädde i kraft den 1 januari 2016. Samtidigt infördes bestämmelser i 20 kap. om kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare. Enligt övergångsbestämmelser ska lagen tillämpas från och med den 1 juli 2016 och äldre bestämmelser ska fortsätta att gälla till utgången av juni 2016.

⁹ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom SFS 2015:482 och trädde i kraft den 1 januari 2016. Paragrafen som tidigare betecknades 20 kap. 28 § upphörde att gälla 1 januari 2016.

betygssättning i specialskolan kan bara funktionsnedsättning utöver dövhet och hörselskada beaktas (12 kap. 21 §). Vid betygssättning i skolformer där utbildningen är avsedd för elever med utvecklingsstörning, dvs. i grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna, får en utvecklingsstörning bara beaktas om det finns synnerliga skäl (11 kap. 23 a §, 18 kap. 25 § och 21 kap. 20 a §). Personer som har fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom jämnställs enligt skollagen med personer som har en utvecklingsstörning (29 kap. 8 § första stycket).

Undantagsbestämmelserna är dock inte utformade på samma sätt för alla skolformer. Medan det för de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan anges att det får bortses från enstaka delar av kunskapskraven föreskrivs för kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna att det får bortses från enstaka kunskapskrav eller från enstaka delar av sådana krav.

I de undantagsbestämmelser som gäller gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen finns bestämmelser enligt vilka de kunskapskrav som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter alltid ska uppfyllas (15 kap. 26 §, 18 kap. 25 §, 20 kap. 38 §¹⁰ och 21 kap. 20 a §).

5.3 Vid betygssättning på gymnasial nivå ska det vara möjligt att bortse från enstaka delar av kunskapskraven

Förslag: Vid betygssättning i kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna ska det, i likhet med vad som gäller vid betygssättning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, få bortses från enstaka delar av kunskapskraven om det finns särskilda skäl.

Sådana delar av kunskapskraven som rör säkerhet eller hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska alltid uppfyllas. Detta ska gälla såväl i vuxenutbildningen som i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Skälen för förslaget

För att säkerställa en likvärdig och rättssäker tillämpning bör paragrafer som har samma sakliga innehåll utformas på ett enhetligt sätt. Samma formuleringar och begrepp bör alltså användas så länge som paragraferna är avsedda att ha samma innehåll i sak.

¹⁰ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom SFS 2015:482 och trädde i kraft den 1 januari 2016. Paragrafen som tidigare betecknades 20 kap. 28 § upphörde att gälla 1 januari 2016.

Som framgår av föregående avsnitt är undantagsbestämmelserna vid betygssättning utformade på olika sätt när det gäller å ena sidan de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan och å andra sidan kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna. Medan det för de först nämnda skolformerna ges en möjlighet att bortse från enstaka delar av kunskapskraven anges för de sist nämnda skolformerna att det är möjligt att bortse från enstaka kunskapskrav eller från enstaka delar av sådana krav. Ingenting i förarbetena tyder på att avsikten med att bestämmelserna har utformats på olika sätt i detta avseende har varit att det ska finnas skillnader mellan de olika skolformerna när det gäller möjligheten att ta hänsyn till att en elev har en funktionsnedsättning som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav, jfr propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165 s. 735, 766 och 868, bet. 2009/10:UbU21, rskr. 2009/10:370) och propositionen En gymnasiesärskola med hög kvalitet (prop. 2011/12:50 s. 116, 133 och 135, bet. 2011/12:UbU9, rskr. 2011/12:141).

När det gäller gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning bör det noteras att undantagsbestämmelser vid betygssättning tidigare fanns i 7 kap. 4 § tredje stycket gymnasieförordningen (1992:394), förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning (4 kap. 6 § tredje stycket) och förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare (16 § andra stycket). Bestämmelserna var då enhetligt utformade och angav att läraren fick bortse från enstaka betygskriterier eller från enstaka delar av betygskriterier. I samband med att bestämmelserna överfördes till skollagen kom de att utformas på olika sätt, även om de enligt förarbetena skulle motsvara de äldre förordningsbestämmelserna (se prop. 2009/10:165 s. 786, 850 och 869). Detta kan åtminstone delvis förklaras med att kunskapsmål och betygskriterier ersattes med kunskapskrav i alla skolformer utom kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare. Sedermera har kunskapskrav ersatt kunskapsmål och betygskriterier även när det gäller dessa skolformer (prop. 2011/12:50, bet. 2011/12:UbU9, rskr. 2011/12:141)¹¹. Detta har dock skett utan att bestämmelserna anpassats till bestämmelserna för de skolformer där kunskapskrav redan vid skollagens införande genomgående hade ersatt kunskapsmål och betygskriterier. Då bestämmelserna är avsedda att ha samma materiella innehåll bör en sådan anpassning nu göras. Därför föreslås att när det gäller kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna ska det anges i skollagen att det vid betygssättningen får bortses från enstaka delar av kunskapskraven, om det finns särskilda skäl. Formuleringen om att det är möjligt att bortse från enstaka kunskapskrav bör tas bort.

¹¹ Bestämmelsen har herefter endast ändrat beteckning utan att ändra innehåll (prop. 2014/15:85, bet. 2014/15:UbU13, rskr. 2014/15:246).

I samband med att denna anpassning görs finns det även skäl att se över de bestämmelser som anger att de kunskapskrav som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter alltid ska uppfyllas. Om en del av ett kunskapskrav rör säkerhet, medan andra delar varken rör säkerhet eller hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter bör det krävas att den del som rör säkerhet uppfylls. Det föreslås därför att bestämmelserna ändras på så sätt att det föreskrivs att sådana delar av kunskapskraven som rör säkerhet eller hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter alltid ska uppfyllas.

6. Bestämmelserna om betygsrätt vid undervisning utanför skolväsendet bör justeras

6.1 Det saknas en bestämmelse om betygsrätt för kommuner vid distansundervisning utanför skolväsendet

Det är angeläget att underlätta för de barn och ungdomar som under en period av sin utbildningstid varaktigt vistas utomlands att kunna återgå till undervisning i Sverige när de flyttar tillbaka. Ett sätt är att låta dessa barn och ungdomar få distansundervisning som motsvarar utbildning inom förskoleklassen, grundskolan och gymnasieskolan under den tid de bor utomlands. En sådan undervisning ingår inte i skolväsendet enligt skollagen. Statens skolverk kan sluta ett avtal med en huvudman om att anordna sådan distansundervisning. En enskild som ingått sådant avtal kan få tillstånd att betygssätta dessa utlandssvenska elever enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet (betygsrätt). Någon möjlighet att få ett motsvarande tillstånd finns inte för kommunala huvudmän.

6.2 Närmare om den nuvarande regleringen

När gäller rätten till utbildning inom skolväsendet?

Skolväsendet omfattar de skolformer som anges i 1 kap. 1 § skollagen, bl.a. grundskola och gymnasieskola. Utbildning i såväl grundskolan som gymnasieskolan förutsätter att eleverna är bosatta i Sverige. För grundskolan gäller att barn som är bosatta i Sverige har skolplikt. Skolplikten gäller dock inte barn som varaktigt vistas utomlands eller vars förhållanden är sådana att det uppenbarligen inte kan begäras att barnet ska gå i skolan. Alla barn som omfattas av den allmänna skolplikten har även en rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning i allmän skola (7 kap. 2 och 3 §§ skollagen).

Gymnasieskolan är öppen för ungdomar som avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning och som, med vissa undantag, påbörjar sin gymnasieutbildning senast det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år. Bestämmelserna om gymnasieskolan i skollagen gäller dock bara för ungdomar som är bosatta i landet (15 kap. 5 § första och tredje styckena skollagen).

Bestämmelser om vem som ska anses bosatt i landet finns i 29 kap. skollagen. Huvudregeln är att den som ska vara folkbokförd i landet enligt folkbokföringslagen (1991:481) anses vara bosatt i landet. Även vissa grupper som inte är folkbokförda i landet räknas som bosatta i landet och har därmed rätt till utbildning. Till denna kategori hör bl.a. asylsökande, utlänningar som beviljats uppehållstillstånd men inte är folkbokförda i landet, den som vistas i landet med stöd av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, den som har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen till följd av EU-rätten eller europeiska avtal om fri rörlighet för personer, den som är familjemedlem till en person som tillhör en främmande makts beskickning och den som vistas i landet utan stöd av myndighetsbeslut eller författning (29 kap. 2 § skollagen).

Barn och ungdomar som enligt skollagen anses vara bosatta i Sverige har således en rätt till utbildning inom skolväsendet. När det gäller distansundervisning för utlandssvenska elever som vistas varaktigt utomlands är kravet på bosättning i Sverige inte uppfyllt. De barn och ungdomar som varaktigt vistas utomlands och som inte kan anses vara bosatta i Sverige har därmed inte samma rätt till utbildning och distansundervisning för sådana barn och ungdomar ingår inte i skolväsendet enligt skollagen.

Vad gäller för utlandssvenska elever?

Med utlandssvensk elev avses enligt skollagen en elev vars vårdnadshavare stadigvarande vistas i utlandet om minst en av dem är svensk medborgare (29 kap. 7 § skollagen). I syfte att ge utlandssvenska elever möjlighet att få undervisning som motsvarar grundskolan och gymnasieskolan lämnar Sverige statsbidrag till bl.a. huvudmän som bedriver distansundervisning. För att få sådant statsbidrag måste huvudmannen sluta avtal med Skolverket om att anordna distansundervisning. De krav som ställs på huvudmannen är att denne ska bedömas ha förutsättningar att bedriva en distansundervisning som innehållsmässigt motsvarar den undervisning som ges inom skolväsendet och som är av god kvalitet samt tillhandahålla det studiematerial som krävs för distansundervisningen (31 § förordningen [1994:519] om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar).

När kan betyg sättas vid distansundervisning för utlandssvenska elever?

Betyg ska enligt skollagen sättas inom skolväsendet i den utsträckning och form som följer av lagen eller annan författning (3 kap. 13 §). Som anges ovan är skollagens bestämmelser inte direkt tillämpliga för utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands.

I skollagen finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att, utöver vad som i övrigt följer av lagen, meddela föreskrifter om att enskilda får sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet och att en myndighet i enskilda fall får beslu-

ta i sådana frågor. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får även meddela föreskrifter om ytterligare villkor för att enskilda ska få sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg (29 kap. 24 §). Med stöd av detta bemyndigande har regeringen meddelat föreskrifter som innebär att Skolverket får ge tillstånd till en enskild huvudman, som slutit avtal om att anordna distansundervisning för utlandssvenska elever, att vid sådan undervisning sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet (31 § tredje stycket förordningen om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar).

Särskilt om bemyndigandet i 29 kap. 24 § skollagen

Bemyndigandet i 29 kap. 24 § skollagen har sitt ursprung i den tidigare gällande skollagen (1985:1100). Den avsåg från början ett bemyndigande för regeringen att medge enskilda att anordna provning och utfärda betyg enligt de bestämmelser som gäller för det offentliga skolväsendet. Av författningskommentaren till bestämmelsen framgår att det hade visat sig föreligga ett behov av att kunna låta bl.a. vissa fristående skolor som stod under statlig tillsyn och följde läroplanerna för det offentliga skolväsendet anordna sådan provning och utfärda betyg (prop. 1985/86:10, s. 134).

Bestämmelsen ändrades 2006. En situation hade uppstått där enskilda utbildningsanordnare utan betygsrätt ingick avtal med utbildningsanordnare som hade tillstånd att sätta och utfärda betyg för att på så sätt kunna sätta och utfärda betyg i sin egen utbildning. Regeringen menade att dessa avtalslösningar var tveksamma och ansåg att det krävdes en uppstramning av situationen och ett tydliggörande av förutsättningarna för att sätta och utfärda betyg utanför det offentliga skolväsendet (prop. 2005/06:148, s. 48). Ändringen innebar bl.a. att regeringen inte längre skulle ha möjlighet att genom särskilda författningsbeslut medge enskilda att anordna provning och utfärda betyg. I stället bemyndigades regeringen att meddela generella föreskrifter om att enskilda fick sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg och intyg enligt de bestämmelser som gäller för det offentliga skolväsendet. Regeringen skulle även i förordning kunna föreskriva att en myndighet fick fatta särskilda beslut för enskilda utbildningsanordnare att t.ex. anordna provning. Slutligen kompletterades bestämmelsen med ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om ytterligare villkor som skulle gälla för att enskilda skulle få sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg och intyg. Enligt övergångsbestämmelserna skulle ett medgivande i enskilda fall att anordna provning och utfärda betyg som lämnats med stöd av den tidigare lydelsen av bestämmelsen och som gällde när den nya lydelsen trädde i kraft fortsätta att gälla. Regeringen fick emellertid möjlighet att besluta att ett sådant medgivande som lämnats i ett enskilt fall skulle upphöra att gälla. Enligt författningskommentaren innebar övergångsbestämmelsen inte att den som tidigare fått ett medgivande även kunde

utfärda intyg. Däremot kunde den som tidigare fått ett medgivande sätta betyg, eftersom det är en förutsättning för anordnande av provning och utfärdande av betyg (prop. 2005/06:148, s. 53f.).

När nu gällande skollag antogs fördes bemyndigandet över till 29 kap. 24 § och utvidgades till att gälla för såväl regeringen som för den myndighet som regeringen bestämmer. I 1985 års skollag avsågs med skolformer endast de utbildningar som anordnades inom det offentliga skolväsendet. I 2010 års skollag omfattar skolväsendet dock ett antal skolformer oavsett om dessa anordnas av det allmänna (en offentlig huvudman) eller en enskild huvudman. Bemyndigandet kom därför att avse rätten för enskilda att sätta betyg m.m. enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet. I 32 § lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) föreskrivs att beslut om medgivande att anordna provning och utfärda betyg som fattats med stöd av 1985 års skollag och som gäller när 2010 års skollag träder i kraft ska fortsätta att gälla som ett beslut fattat enligt föreskrifter som meddelats enligt 29 kap. 24 § skollagen (2010:800), dock längst till och med utgången av juni 2016.

Bestämmelsen i 29 kap. 24 § skollagen har ändrats ytterligare en gång och utvidgades då till att avse även gymnasieexamen (SFS 2012:109).

6.3 Kommuner ska kunna få betygsrätt vid distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands

Förslag: Regeringen ska, utöver vad som i övrigt följer av skollagen, få meddela föreskrifter om att kommuner, när det gäller distansundervisning för utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands, får sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet. Regeringen ska även få meddela föreskrifter om att en myndighet i enskilda fall får besluta i sådana frågor.

Bemyndigandet att få meddela föreskrifter om att enskilda får sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet och om att en myndighet i enskilda fall får besluta i sådana frågor ska ändras till att endast gälla för regeringen.

Regeringen ska även få meddela föreskrifter om ytterligare villkor för sådana tillstånd som anges ovan.

Skälen för förslaget

Kommuner ska, på samma sätt som enskilda, kunna få betygsrätt vid distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands

Som nämnts tidigare finns regleringen om distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt befinner sig utomlands i förordningen om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. En-

ligt denna förordning kan statsbidrag lämnas till en huvudman för distansundervisning om Statens skolverk har slutit avtal med huvudmannen om att denne ska anordna sådan undervisning. För distansundervisning på gymnasienivå krävdes det tidigare att regeringen medgett att huvudmannen får anordna provning och utfärda betyg för att Skolverket skulle få sluta ett sådant avtal. Genom en förordningsändring (SFS 2016:339), som trädde i kraft den 1 maj 2016, ställs inte längre krav på ett sådant medgivande från regeringen. Skolverket får numera sluta avtal med en huvudman förutsatt att denne bedöms ha förutsättningar att bedriva distansundervisning som innehållsmässigt motsvarar den undervisning som ges inom skolväsendet och som är av god kvalitet samt tillhandahåller det studiematerial som krävs. Om Skolverket sluter avtal med en enskild huvudman får denne av Skolverket ges tillstånd att vid distansutbildning enligt avtalet sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet (31 §).

Sedan 1994 respektive 1999 har Skolverket slutit avtal med två huvudmän om att bedriva distansundervisning som motsvarar den undervisning som ges i grundskolans årskurs 7–9 respektive i gymnasieskolan för utlandssvenska elever enligt 29 kap. 7 § skollagen. Sådan distansundervisning som motsvarar grundskolan bedrivs av Sofia distansundervisning med Stockholms kommun som huvudman. Sådan distansundervisning som motsvarar gymnasieskolan bedrevs tidigare av Värmdö distansundervisning med Värmdö kommun som huvudman, men avtalet med Värmdö distansundervisning upphörde den 30 juni 2014. Sedan dess bedrivs den distansundervisning som motsvarar gymnasieskolan av Liber Hermods AB.

De huvudmän som ges statsbidrag enligt förordningen, för att anordna distansundervisning som motsvarar utbildning inom grundskolan och gymnasieskolan av elever som varaktigt vistas utomlands, bör även kunna sätta betyg vid sådan undervisning enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet. Enskilda kan enligt 29 kap. 24 § skollagen genom föreskrifter och myndighetsbeslut ges tillstånd att sätta betyg m.m. enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet. Bemyndigandet gäller enbart enskilda och inte kommuner. Det är inte självklart att kommuner automatiskt kan använda sig av den rätt att sätta betyg som de har vid utbildning inom skolväsendet, för att sätta betyg vid distansundervisning utanför skolväsendet. Däremot kan de anordna provning för betyg enligt 10 kap. 23 § och 15 kap. 28 § skollagen. Det får dock anses vara en fördel för utbildningsanordnaren att kunna sätta betyg utan att behöva organisera ett provningsförfarande. I syfte att även kommuner ska kunna sätta betyg m.m. enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet när de anordnar distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands bör bemyndigandet därför utvidgas till att avse även kommuner.

Regeringen bör få utfärda föreskrifter och utse den myndighet som ska få besluta om betygsrätt ...

Bemyndigandena i 29 kap. 24 § skollagen att meddela föreskrifter om att enskilda får sätta betyg, anordna prövning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet (betygsrätt) och att en myndighet i enskilda fall får besluta i sådana frågor och om ytterligare villkor för att enskilda ska i sådana fall få betygsrätt gäller för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Dessa bemyndiganden motsvarar i huvudsak bemyndigandena i 15 kap. 8 § i 1985 års skollag. Sistnämnda bemyndiganden gällde dock enbart för regeringen. När den nya skollagen infördes (2010:800) fördes bemyndigandebestämmelserna över till den nya lagen. Bestämmelserna kom då att avse bemyndigande att meddela föreskrifter för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, samtidigt som det i författningskommentaren angavs att paragrafen motsvarar 15 kap. 8 § i 1985 års skollag. Det bedöms inte vara lämpligt att en myndighet ska kunna meddela föreskrifter om att en myndighet i enskilda fall får besluta i dessa frågor. Det bör falla inom regeringens ansvarsområde att utse den myndighet som ska hantera dessa frågor. Det bör även falla inom regeringens ansvarsområde att meddela föreskrifter om att enskilda kan få betygsrätt och om villkor för sådant tillstånd. Därför föreslås att nämnda bemyndiganden i den nu gällande skollagen ska utformas på så sätt att det ankommer på regeringen att meddela föreskrifter. Därutöver föreslås en språklig ändring av bemyndigandet att meddela föreskrifter om ytterligare villkor för att det ska bli tydligare vad bemyndigandet avser.

Bemyndigandena för regeringen att meddela föreskrifter om betygsrätt och att en myndighet i enskilda fall får besluta i sådana frågor och om ytterligare villkor för sådant tillstånd bör, som föreslagits ovan, utvidgas till att inte bara avse enskilda utbildningsanordnare utan även avse kommuner. När det gäller kommuner bör dock bemyndigandena begränsas till att röra frågor som avser betygsrätt i fråga om distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands.

... och den myndigheten bör vara Skolverket när det gäller distansundervisning av utlandssvenska elever

Skolverket får sluta avtal med en huvudman att bedriva distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands. En enskild huvudman som Skolverket slutit ett sådant avtal med får av Skolverket ges tillstånd att vid distansundervisning enligt avtalet sätta betyg, anordna prövning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet (31 § förordningen om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar). Det är därför lämpligt att motsvarande ordning införs för kommunala huvudmän i fråga om distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands.

7. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Förslag: Samtliga lagförslag i promemorian ska träda i kraft den 1 juli 2018.

När det gäller ändringarna i skollagen avseende registerkontroll krävs övergångsbestämmelser. Bestämmelserna om registerkontroll inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska inte tillämpas på den som erbjuds eller tilldelas arbete, under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande inom verksamheten, om det sker genom uppdrag, anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten eller anställning inom annan kommunal verksamhet och personen i fråga hade uppdraget eller anställningen före ikraftträdandet. Inte heller den som tilldelas plats för verksamhetsförlagd del av utbildning eller plats för arbetspraktik eller annan programinsats och personen i fråga hade antagits till utbildningen eller påbörjat deltagande i arbetsmarknadspolitiskt program före ikraftträdandet, ska omfattas av registerkontroll inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Den upphävda bestämmelsen om återlämnande av registerutdrag i original ska fortsätta att gälla för den som har lämnat registerutdrag till en huvudman före ikraftträdandet.

Skälen för förslaget

De lagändringar som föreslås syftar till stor del till att förtydliga dagens regelverk. Förslaget om att yttrande ska tas in från hemkommunen innan en elev tas emot på en fristående gymnasieskola innebär att en skillnad mellan offentliga och enskilda huvudmän som inte är sakligt motiverad tas bort. Förslagen om betygssättning utanför svenska skolväsendet avser dock delvis mer materiella förändringar av regelverket.

Det framstår som angeläget att de nya bestämmelserna träder i kraft så snart som möjligt. Ett lämpligt datum med hänsyn dels till de verksamheter där reglerna föreslås gälla och dels till det fortsatta beredningsarbetet bedöms vara den 1 juli 2018.

I avsnitt 3.2 föreslås ändringar i skollagens bestämmelser om registerkontroll. Av förslaget följer att den obligatoriska registerkontrollen utvidgas till att även gälla gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det föreslås inte några bestämmelser om registerkontroll av de personer som vid ikraftträdandet redan har en anställning inom gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan. Den som vid ikraftträdandet redan är anställd inom gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan omfattas alltså inte av den föreslagna regleringen, så länge han eller hon inte erbjuds en annan anställning inom någon av skolformerna som omfattas av den obligatoriska registerkontrollen.

Av hänsyn till den personliga integriteten bör den som vid ikraftträdandet redan är anställd hos t.ex. ett bemanningsföretag, antagen till utbild-

ning eller anvisats deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program inte omfattas av någon registerkontroll vid ett erbjudande eller tilldelning av arbete eller plats inom gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan. Sådana personer har inte haft någon möjlighet att avstå från att kontrolleras. Liknande bedömningar när det gäller anställda gjordes i propositionen Stärkt skydd för barn mot sexuella övergrepp (prop. 2012/13:194 s. 42 f.) och i propositionen Utvidgad registerkontroll inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg (prop. 2007/08:28 s. 14). Det bör därför införas en övergångsbestämmelse som innebär att registerkontroll inte ska tillämpas på den som efter ikraftträdandet erbjuds eller tilldelas arbete eller plats inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan och som redan före ikraftträdandet har anställts hos t.ex. bemanningsföretag, antagits till t.ex. en lärarutbildning, eller anvisats deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program.

Personer som omfattas av den föreslagna övergångsbestämmelsen kan ändå vara skyldiga att på begäran visa upp ett utdrag ur belastningsregistret enligt lagen (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn. Av övergångsbestämmelserna till den lagen framgår dock att lagen inte ska tillämpas på den som erbjuds eller tilldelas uppgifter genom anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten, om han eller hon hade anställningen redan före ikraftträdandet, dvs. före den 18 december 2013. Den som anställts vid ett senare tillfälle omfattas däremot av lagen och har därmed en skyldighet att, på begäran av den som beslutar om att anlita honom eller henne, visa upp ett registerutdrag. En förutsättning är att de uppgifter som han eller hon erbjuds eller tilldelas innebär direkt och regelbunden kontakt med barn (3 §).

I avsnitt 3.2 föreslås också ett ändrat tillvägagångssätt för registerkontroll genom att den som erbjuds en anställning inom angivna skolformer ska visa upp ett utdrag ur belastningsregistret. Det innebär att registerutdrag inte längre ska lämnas, varför bestämmelsen om återlämnande av registerutdrag föreslås tas bort. Den som har lämnat registerutdrag och inte begärt att få det återlämnat före ikraftträdandet bör dock ha en sådan möjlighet även efter ikraftträdandet. Det finns därför behov av en övergångsbestämmelse som ger fortsatt giltighet av bestämmelsen om att registerutdrag på begäran ska återlämnas i original för den som före ikraftträdandet omfattats av den obligatoriska registerkontrollen och lämnat registerutdrag till en huvudman.

Några övergångsbestämmelser i övrigt bedöms inte behövas.

8. Konsekvenser

8.1 Ekonomiska konsekvenser för staten

Förslagen om återkallelse av godkännanden som inte utnyttjas samt vid konkurs eller tvångslikvidation

Förslaget om att ett godkännande av enskild som huvudman ska kunna återkallas i vissa situationer när det inte utnyttjas innebär att Statens skolinspektion får ett tydligt lagstöd för att kunna fatta ett sådant beslut i en situation där rättsläget i dag är oklart. Med hänsyn till att det bedöms handla om ett mycket begränsat antal fall, samt att Skolinspektionen i viss utsträckning redan i dag handlägger sådana ärenden kan dock förslaget inte anses ha några ekonomiska konsekvenser för Skolinspektionen.

Förslaget om giltigheten av godkännande i samband med att den enskilde huvudmannen försätts i konkurs eller i tvångslikvidation kan inte anses ha några ekonomiska konsekvenser för Skolinspektionen. Enligt förslaget ska ett godkännande återkallas när en enskild huvudman försätts i konkurs eller om beslut har fattats om tvångslikvidation. Förslaget kan inte anses innebära några ekonomiska konsekvenser för Skolinspektionen.

Inte heller i övrigt kan dessa förslag anses innebära några ekonomiska konsekvenser för staten.

Förslaget om ändring av skollagens bestämmelser om registerkontroll

Konsekvenser för Polismyndigheten

Förslaget om att den obligatoriska registerkontrollen ska utvidgas till att omfatta gymnasie- och gymnasiesärskolan (avsnitt 3) innebär merkostnader för Polismyndigheten, som är den myndighet som lämnar ut registerutdrag. Förslaget bedöms leda till en ökning av antalet registerutdrag som begärs ut med cirka 39 000 utdrag per år. Denna bedömning grundas på följande uppgifter och antaganden.

Enligt statistik från Statens skolverk för läsåret 2012/13 bestod den pedagogiska personalen inklusive skolledare, studie- och yrkesvägledare och tjänstlediga inom gymnasieskolan av 38 100 personer. Av dessa var drygt 35 000 personer tjänstgörande lärare. Antalet tjänstgörande lärare i gymnasiesärskolan uppgick samma läsår till drygt 2 900 personer. Under förutsättning att andelen tjänstledig pedagogisk personal är lika hög i gymnasiesärskolan som i gymnasieskolan och att förhållandet mellan antalet skolledare och studie- och yrkesvägledare å ena sidan och antalet övrig personal å andra sidan är detsamma i de båda skolformerna kan man anta att den pedagogiska personalen i gymnasiesärskolan består av drygt 3 000 personer. Utöver den pedagogiska personalen finns ett litet antal personer inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som tillhör kategorin övrig personal. Sammanlagt kan den pedagogiska personalen och den övriga personalen antas bestå av maximalt 43 000 personer.

Enligt statistik från dåvarande Rikspolisstyrelsen lämnade myndigheten 2013 ut 212 339 utdrag av den typ som är avsedd för skolområdet. Den pedagogiska personalen inklusive skollärare i förskoleklassen, grundskolan och specialskolan uppgick läsåret 2012/13 till totalt cirka 110 000 personer. Den pedagogiska personalen i grundsärskolan uppgick till knappt 5 000 personer. Enligt Skolverkets statistik för förskolan för 2013 uppgick antalet anställda som arbetar med barn till drygt 101 000 och antalet förskolechefer till knappt 6 000. Samma år uppgick antalet anställda i fritidshemmet (exklusive personer som arbetar integrerat i fritidshem, förskoleklass och grundskola) till cirka 15 000. Det totala antalet personer som omfattades av skollagens bestämmelser om registerkontroll det aktuella året kan därmed uppskattas till cirka 237 000 exklusive icke pedagogisk personal och sådana personer som var verksamma i förskola, skola eller fritidshem utan att vara anställda där. Antalet registerutdrag per person blir då 0,9. Mot denna bakgrund kan antalet registerutdrag till följd av en utvidgning av registerkontrollen till gymnasieskolan och gymnasiesärskolan uppskattas till cirka 39 000 utdrag årligen.

Rikspolisstyrelsen redovisar att den totala kostnaden för varje registerutdrag, inklusive porto för utsändande, hittills har uppgått till närmare 20 kronor. Det ökade antal registerutdrag som förslaget medför innebär alltså ökade kostnader för Polismyndigheten om cirka 800 000 kronor per år. Den ökade kostnaden för Polismyndigheten bör finansieras genom överföring av medel till myndigheten från utgiftsområde 16, Utbildning och universitetsforskning.

Konsekvenser för Skolinspektionen

Förslaget att den som erbjuder anställning endast ska visa upp registerutdraget i stället för att lämna över det till den som erbjuder anställningen eller på annat sätt erbjuder eller tilldelar arbete bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för Skolinspektionen i sin tillsyn över hur huvudmännen tillämpar bestämmelserna om registerkontroll. Att ett utdrag har visats upp ska antecknas av arbetsgivaren vilket ger myndigheten ett underlag för kontroll av att bestämmelserna om registerkontroll följs.

Förslaget om yttrande från sökandens hemkommun

Förslaget om att det ska bli obligatoriskt för enskilda huvudmän att inhämta ett yttrande från sökandens hemkommun berör inte staten.

Förslaget om undantagsbestämmelser vid betygssättning

De föreslagna undantagsbestämmelserna vid betygssättningen innebär en anpassning av de bestämmelser som gäller vuxenutbildningen till övriga bestämmelser i skollagen. Det innebär också en smärre förändring av undantagsbestämmelserna vid betygssättning i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen i och med att det blir möjligt att bortse från enstaka delar av ett kunskapskrav, även när andra delar av

kunskapskravet rör säkerhet eller hänvisar till lagar, förordningar eller myndighetsföreskrifter. Förslaget berör inte någon av de skolformer som staten är huvudman för och har inga ekonomiska konsekvenser för staten.

Förslaget om bemyndigande att utfärda betyg m.m. för distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands

Förslaget – att kommuner som bedriver distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands kan få sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet – bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser för Skolverket.

En förändring i enlighet med förslaget bedöms inte heller påverka efterfrågan på distansundervisning på ett sådant sätt att fler elever söker sig till verksamheten. Därmed påverkas heller inte statens kostnader.

8.2 Ekonomiska konsekvenser för kommunerna

Förslagen om återkallelse av godkännanden eller av beslut om rätt till bidrag som inte utnyttjas samt vid konkurs eller tvångslikvidation

Förslagen syftar till att tydliggöra rättsläget avseende kommunernas och Statens skolinspektions möjlighet att återkalla tillstånd för enskild huvudman i vissa konkreta situationer. Dessa situationer kan inträffa redan i dag och förslagen kan inte anses innebära några ekonomiska konsekvenser för kommunerna.

Förslaget om ändring av skollagens bestämmelser om registerkontroll

Förslaget om att registerkontroll ska ske inför anställning m.m. inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (avsnitt 3.2) innebär att det är den enskilde som ska vara skyldig att visa upp ett registerutdrag för arbetsgivaren. Förslaget bedöms därför inte innebära några ökade kostnader för kommunerna. Ur de kommunala huvudmännens synvinkel kan det snarare ses som att ytterligare ett underlag tillförs i samband med anställningsförfarandet.

Då förslaget innebär att ett utdrag ur belastningsregistret endast ska visas upp, i stället för att överlämnas, även vid erbjudande om anställning i förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samt inom annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen bedöms kommunernas administrativa börda minska något.

Förslaget om yttrande från sökandens hemkommun

Enligt skollagen måste hemkommunen pröva om den som har sökt till gymnasiesärskolan tillhör gymnasiesärskolans målgrupp och, för det fall att sökanden vill gå ett individuellt program, om han eller hon kan följa ett nationellt program. När det gäller ungdomar som har sökt till ett

individuellt program måste det dessutom finnas en överenskommelse mellan hemkommunen och huvudmannen om bidragets storlek för att huvudmannen ska vara skyldig att ta emot eleven. Kommunerna behöver alltså inte ta fram någon ny information för att skriva de yttranden som, enligt förslagen i promemorian, enskilda huvudmän ska begära av dem. När det gäller ungdomar som söker till en annan kommuns gymnasiesärskola eller en gymnasiesärskola som drivs av ett landsting har de mottagande huvudmännen redan i dag en skyldighet att begära ett yttrande från hemkommunen. Kommunerna har alltså redan upparbetade rutiner för att lämna sådana yttranden. Antalet elever som gick det första läsåret i en fristående gymnasiesärskola läsåret 2014/15 uppgick till 577 i hela landet. Antalet nya fall där yttrande kommer att begäras av hemkommunerna bedöms därför bli förhållandevis litet. Sammantaget bedöms förslaget i promemorian därför inte medföra annat än ett marginellt merarbete och en marginell kostnadsökning för hemkommunerna.

Förslaget om undantagsbestämmelser vid betygssättning

Förslaget om undantagsbestämmelser vid betygssättningen innebär en anpassning av de bestämmelser som gäller vuxenutbildningen till övriga bestämmelser i skollagen. Det innebär också en smärre förändring av undantagsbestämmelserna vid betygssättning i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen i och med att det blir möjligt att bortse från enstaka delar av ett kunskapskrav, även när andra delar av kunskapskravet rör säkerhet eller hänvisar till lagar, förordningar eller myndighetsföreskrifter. Förslaget bedöms inte vara av sådant slag att det medför några ekonomiska konsekvenser för kommunerna.

Förslaget om bemyndigande att utfärda betyg m.m. för distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands

Det är frivilligt för kommuner att såväl ansöka om betygsrätt som att ingå avtal om att anordna distansundervisning av utlandssvenska elever. Om Statens skolverk har slutit avtal med huvudmannen om att denne ska anordna sådan undervisning lämnas statsbidrag för verksamheten enligt förordningen (1994:519) om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. Huvudmannen har då också i enlighet med förordningen möjlighet att ta ut avgifter för distansundervisningen. I och med att verksamheten är frivillig, liksom att den berättigar till statsbidrag och ger möjlighet att ta ut avgifter, aktualiseras inte den kommunala finansieringsprincipen.

8.3 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Av 14 kap. 3 § regeringsformen framgår att en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte bör gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den. Bestämmelsen ger uttryck för en proportionalitetsprincip när det gäller inskränkningar i den kommunala självstyrelsen.

Förslagen om återkallelse av godkännanden eller av beslut om rätt till bidrag som inte utnyttjas samt vid konkurs eller tvångslikvidation

Förslagen innebär ett tydliggörande av regleringen av vad som ska hända med ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag utfärdat av kommunen eller Statens skolinspektion när godkännandet inte utnyttjas, när den enskilde huvudmannen begär det eller i fall den enskilde huvudmannen försätts i konkurs eller i tvångslikvidation. Förslagen är inte av den karaktären att de kan anses ha konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.

Förslaget om ändring av skollagens bestämmelser om registerkontroll

Förslaget i avsnitt 3 om att registerkontroll ska ske inför anställning m.m. inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan innebär att kommunerna, i egenskap av huvudmän för de aktuella skolformerna, inte får anställa den som inte visat upp ett registerutdrag. Kravet på att en registerkontroll ska ske utgör visserligen ett nytt åläggande för kommunerna. Som nämnts i avsnitt 9.1 bedöms det dock inte innebära några ökade kostnader för dem, utan kan snarast ses som att ytterligare ett underlag tillförs i samband med anställningsförfarandet. Med hänsyn till intresset av att skydda barn från övergrepp och kränkningar får den utvidgning av kommunernas skyldigheter som det utökade kravet på registerkontroll innebär anses vara proportionell i förhållandet till syftet med densamma.

Förslaget att ett utdrag från belastningsregistret endast ska visas upp bedöms inte påverka det kommunala självstyret.

Förslaget om yttrande från sökandens hemkommun

Syftet med förslaget är att säkerställa att ingen elev som inte tillhör gymnasiesärskolans målgrupp tas emot i denna skolform och att de elever som har förmåga att följa undervisningen på ett nationellt program inte tas emot på ett individuellt program. Att elever inte felaktigt tas emot i gymnasiesärskolan eller på gymnasiesärskolans individuella program har stor betydelse för deras utvecklingsmöjligheter och är därmed en rätts-säkerhetsfråga. I den mån förslaget skulle anses utgöra en inskränkning i den kommunala självstyrelsen görs därför bedömningen att inskränknin-
ningen är proportionerlig.

Förslaget om undantagsbestämmelser vid betygssättning

Förslaget om undantagsbestämmelser vid betygssättningen innebär en anpassning av de bestämmelser som gäller vuxenutbildningen till övriga bestämmelser i skollagen. Det innebär också en smärre förändring av undantagsbestämmelserna vid betygssättning i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen i och med att det blir möjligt att bortse från enstaka delar av ett kunskapskrav, även när andra delar av kunskapskravet rör säkerhet eller hänvisar till lagar, förordningar eller myndighetsföreskrifter. Förslaget bedöms inte vara av sådant slag att det har några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.

Förslaget om bemyndigande att utfärda betyg m.m. för distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands

Förslaget innebär att kommuner ges möjlighet att ansöka om tillstånd att sätta betyg m.m. enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet vid distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands. Det är frivilligt för kommuner att ansöka om ett sådant tillstånd och att ingå avtal med Skolverket om att anordna distansundervisning för utlandssvenska elever. Förslaget innebär därmed ingen inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Förslaget innebär vidare att kommuner ges motsvarande möjlighet som enskilda att ansöka om betygsrätt. På så sätt innebär förslaget ytterligare genomslag för principen om lika villkor för olika huvudmän.

8.4 Konsekvenser för enskilda huvudmän

Konsekvenser för företag – vilka berörs?

De enskilda huvudmän som berörs av förslagen i promemorian är de företag, föreningar och andra juridiska och fysiska personer som är huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem. Läsåret 2014/15 var antalet skolenheter vid vilka en enskild huvudman bedrev utbildning i förskoleklassen 564 stycken. Antalet skolenheter vid vilka en enskild huvudman bedrev utbildning i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan var 800, 40, 452 respektive 36 stycken. Under 2014 fanns det 2 655 fristående förskoleenheter och 658 fritidshem med enskild huvudman. För att bedöma konsekvenser för företag inom skolväsendet är det dock mer rättvisande att undersöka antalet huvudmän, dvs. de som är ansvariga för skolverksamheten, än antalet enheter som huvudmännen driver. Även om det är vanligast att en huvudman endast driver en enda skola förekommer det huvudmän som driver ett stort antal skolor.

Enligt Friskolekommitténs betänkande *Friskolorna i samhället* (SOU 2013:56, bilaga 6) drev sammanlagt 627 enskilda huvudmän utbildning vid 803 skolenheter i grundskolan och grundsärskolan läsåret 2011/12. Samma läsår drev 263 enskilda huvudmän utbildning vid 536 skolenheter i gymnasie- och gymnasiesärskolan. En majoritet av de enskilda huvudmännen för grundskolor och grundsärskolor, 561 stycken (89 procent), drev endast en skolenhet medan 56 drev mellan två och fyra skolenheter och 10 hade fem eller fler skolenheter. Av de enskilda huvudmännen för gymnasie- och gymnasiesärskolor drev 208 stycken endast en skolenhet (80 procent), 39 huvudmän drev mellan två och fyra skolenheter och 16 huvudmän drev fem eller fler skolenheter.

Utredningen om offentlighetsprincipen i fristående skolor redovisar i sitt betänkande *Ökad insyn i fristående skolor* (SOU 2015:82) att det läsåret 2014/15 fanns totalt 577 enskilda huvudmän som drev en eller flera grundskolor och 220 huvudmän som drev en eller flera gymnasieskolor, av vilka 90 respektive 80 procent endast hade en skola (s. 71–72). Redo-

visningen avseende grund- och gymnasieskolan indikerar att förhållandena inte förändrats nämnvärt sedan läsåret 2011/12.

Enligt SOU 2015:82 var aktiebolag den dominerande associationsformen inom friskolesektorn (fristående grundskolor och gymnasieskolor) med drygt 50 procent av alla huvudmän hösten 2014. Knappt 30 procent av alla huvudmän var stiftelser eller ideella föreningar och ungefär 15 procent var ekonomiska föreningar. Av rapporten framgår inte antalet skolor eller huvudmän uppdelat på de olika ägartyperna. Motsvarande uppgifter för grundsärskolan och gymnasiesärskolan saknas, liksom för förskolan och fritidshem.

Förslagen om återkallelse av godkännanden eller av beslut om rätt till bidrag som inte utnyttjas eller när den enskilde begär det samt vid konkurs eller tvångslikvidation

Förslagen syftar till att tydliggöra ett i dag oklart rättsläge. Ett tydligt regelverk skapar en förutsebarhet som är positiv för såväl offentliga som enskilda huvudmän. Förslagen kan i mycket begränsad omfattning komma att innebära att fler godkännanden eller beslut om rätt till bidrag för enskilda huvudmän återkallas. De konsekvenser som här kan uppstå för enskilda huvudmän får dock anses uppvägas av intresset av att ett tillstånd inte förblir outnyttjat under längre tid, samt behovet av att ha en tydlig reglering av vad som ska gälla i samband med konkurs som är samordnad med det konkursrättsliga regelverket.

Förslaget om ändring av skollagens bestämmelser om registerkontroll

Förslaget om att registerkontroll ska ske inför anställning m.m. inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan innebär en utökad skyldighet för enskilda huvudmän. På motsvarande sätt som när det gäller kommunala huvudmän bedöms förslaget dock inte innebära några ökade kostnader för de enskilda huvudmännen, eftersom det är den som erbjuder anställning etc. som måste begära ut registerutdraget från Polismyndigheten och visa upp det för arbetsgivaren. Ur arbetsgivarens synvinkel kan det snarast ses som att ytterligare ett underlag tillförs i samband med anställningsförfarandet. Förslaget bedöms inte heller i övrigt ha några särskilda konsekvenser för enskilda huvudmän.

På samma sätt som för de kommunala huvudmännen bedöms förslaget att registerutdrag endast ska visas upp för den som erbjuder anställning i de skolformer som redan i dag omfattas av skollagens bestämmelser om registerkontroll innebära en minskad administrativ börda för de enskilda huvudmännen.

Förslaget om yttrande från sökandens hemkommun

Läsåret 2014/15 fanns det 36 fristående gymnasiesärskolor. Antalet elever uppgick till sammanlagt 577 stycken. Eleverna kom från 89 olika kommuner. Antalet elever som gick i årskurs 1 uppgick till 286, varav 170 följde ett individuellt program medan 116 följde ett nationellt program.

Enskilda huvudmän måste känna till om den som söker till gymnasiesärskolan hör till målgruppen och, i förekommande fall, om sökanden kan följa ett individuellt program. Dessutom är huvudmannens skyldighet att ta emot en elev avhängig av om det finns en överenskommelse om bidrag. Ett informationsutbyte mellan kommuner och enskilda huvudmän i dessa avseenden är alltså redan i dag nödvändigt. Föreskrifter om att detta informationsutbyte ska ske i formen av ett yttrande bedöms inte medföra något merarbete för enskilda huvudmän och bör därför inte medföra några kostnadsökningar för dem.

Förslaget om undantagsbestämmelser vid betygssättning

Förslaget om undantagsbestämmelser vid betygssättning innebär en anpassning av de bestämmelser som gäller för vuxenutbildningen till övriga bestämmelser i skollagen. Det innebär också en smärre förändring av undantagsbestämmelserna vid betygssättning i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen i och med att det blir möjligt att bortse från enstaka delar av ett kunskapskrav, även när andra delar av kunskapskravet rör säkerhet eller hänvisar till lagar, förordningar eller myndighetsföreskrifter. Förslaget bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för enskilda utbildningsanordnare.

Förslaget om bemyndigande att utfärda betyg m.m. för distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands

Förslaget som gäller betygsrätt vid distansundervisning av utlandssvenska elever innebär ingen förändring i sak vad gäller enskildas möjlighet att ansöka om sådan betygsrätt. Eftersom den ändring som föreslås av skollagens bestämmelser har som syfte att ge tydligt lagstöd för verksamhet som redan bedrivs, bedöms förslaget inte innebära några förändringar vad gäller efterfrågan från vare sig enskilda eller offentliga anordnare av att få bedriva sådan undervisning. Förslaget innebär att kommuner ges motsvarande möjlighet som enskilda att ansöka om betygsrätt. På så sätt innebär förslaget ytterligare genomslag för principen om lika villkor för olika huvudmän.

8.5 Konsekvenser för barn och elever

Förslagen om återkallelse av godkännanden eller av beslut om rätt till bidrag som inte utnyttjas samt vid konkurs eller tvångslikvidation

Förslagen syftar till att förtydliga regelverket avseende vad som ska gälla för ett av Statens skolinspektion eller kommunen utfärdat godkännande eller beslut om rätt till bidrag när det inte utnyttjas under längre tid eller när huvudmannen försätts i konkurs eller i tvångslikvidation. Härigenom skapas en förutsebarhet i regelverket som kan vara positiv för barn och elever. I övrigt bedöms inte dessa förslag innebära några konsekvenser för barn och elever.

Förslaget om ändring av skollagens bestämmelser om registerkontroll

Förslaget om att registerkontroll ska ske inför anställning m.m. inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan har utformats med utgångspunkt i principen om barnets bästa. Förslaget bedöms öka elevers skydd mot att utsättas för övergrepp eller kränkningar från personer som arbetar eller på annat sätt är verksamma i de verksamheter som omfattas av förslaget.

Förslaget att ett utdrag från belastningsregistret endast ska visas upp, i stället för att överlämnas, bedöms inte påverka barns och elevers rätt till en trygg och säker miljö. Liksom tidigare ska den som erbjuder anställningen (eller motsvarande) genomföra en kontroll, och om registerutdrag inte överlämnas eller uppvisas så får personen i fråga inte anställas. Då en anteckning om att kontroll genomförts vid anställningstillfället ska bevaras hos arbetsgivaren är det på samma sätt som enligt befintlig lagstiftning möjligt för Statens skolinspektion att kontrollera att den som erbjudit anställning (eller motsvarande) genomfört kontrollen.

Förslaget om yttrande från sökandens hemkommun

Förslaget om att det ska bli obligatoriskt för huvudmän för fristående gymnasiesärskolor att inhämta ett yttrande från sökandens hemkommun innan sökanden bedöms ha positiva konsekvenser för de ungdomar som söker till gymnasiesärskolan. Detta eftersom kravet på att ett yttrande inhämtas säkerställer att de elever som tas emot i gymnasiesärskolan verkligen tillhör målgruppen och att elever som kan följa undervisningen på ett nationellt program inte i stället tas emot på ett individuellt program.

Förslaget om undantagsbestämmelserna vid betygssättning

Förslaget om undantagsbestämmelserna vid betygssättningen innebär en anpassning av de bestämmelser som gäller vuxenutbildningen till övriga bestämmelser i skollagen. Det innebär också en smärre förändring av undantagsbestämmelserna vid betygssättning i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen i och med att det blir möjligt att bortse från enstaka delar av ett kunskapskrav, även när andra delar av kunskapskravet rör säkerhet eller hänvisar till lagar, förordningar eller myndighetsföreskrifter. Förslaget bedöms ha positiva konsekvenser för såväl huvudmän som elever i och med att det innebär att regelverket blir mer enhetligt, vilket bedöms minska riskerna för tolkningsproblem. Det ökar också likvärdigheten i betygssättningen och därmed elevernas rätts-säkerhet vid t.ex. antagning till högskolestudier, då betygen i gymnasial utbildning för ungdomar och vuxna är satta utifrån samma förutsättningar oberoende av vilken skolform eleven gått.

Förslaget om bemyndigande att utfärda betyg m.m. för distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands

Förslaget bedöms i mycket liten grad direkt påverka enskilda elever, men bör indirekt kunna få positiva konsekvenser. Syftet med förslaget är att ge tydligt lagstöd för kommuner, på samma sätt som redan finns för enskilda anordnare i Sverige, att få utfärda betyg m.m. vid distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands. Detta bidrar till att tillförsäkra utlandssvenska elever som deltar i distansundervisning en likvärdig utbildning av god kvalitet.

8.6 Konsekvenser för den personliga integriteten

Förslaget om ändring av skollagens bestämmelser om registerkontroll

Förslaget om att den som erbjuds en anställning m.m. inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska vara skyldig att visa upp ett utdrag ur belastningsregistret för arbetsgivaren innebär ett visst intrång i den personliga integriteten. Syftet med intrånget är att öka barns skydd mot att utsättas för övergrepp eller kränkningar. Intrånget bedöms stå i proportion till det syfte som eftersträvas (se vidare avsnitt 3.2).

Förslaget att ett utdrag från belastningsregistret endast ska visas upp, i stället för att överlämnas, bedöms minska risken för obefogad spridning av uppgifter från belastningsregistret. Därmed förbättras skyddet för den personliga integriteten för dem som kontrollerats.

8.7 Konsekvenser för jämställdhet och integration

Förslagen i promemorian bedöms inte ha några konsekvenser vare sig för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen, eftersom de föreslagna förändringarna i regelverket föreslås gälla på samma sätt i förhållande till alla barn och elever, oavsett kön och bakgrund.

8.8 Sveriges medlemskap i Europeiska unionen

Förslagen i promemorian får inte några konsekvenser i förhållande till EU:s regelverk.

9. Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i skollagen

2 kap.

31 § Den som erbjuds en anställning inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, *gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller* inom annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. ska till den som erbjuder anställningen *visa upp* ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Utdraget ska vara högst ett år gammalt. Den som inte har *visat upp* registerutdrag får inte anställas. Regeringen meddelar föreskrifter om innehållet i registerutdraget.

Registerutdrag som avses i första stycket ska *visas upp* även av den som

1. erbjuds eller tilldelas arbete inom sådan verksamhet som avses i första stycket under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande inom verksamheten, om det sker genom uppdrag, anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten eller anställning inom annan kommunal verksamhet,

2. under utbildning till en lärar- eller förskollärarexamen enligt högskolelagen (1992:1434) eller yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning tilldelas plats för verksamhetsförlagd del av utbildningen inom sådan verksamhet som avses i första stycket, eller

3. genom deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program tilldelas plats för arbetspraktik eller annan programinsats inom sådan verksamhet som avses i första stycket.

Registerutdraget ska i de fall som avses i andra stycket *visas upp* för den inom verksamheten som beslutar om att anlita eller ta emot någon på ett sådant sätt som avses där. Den som inte har *visat upp* ett sådant registerutdrag får inte anlitas eller tas emot i verksamheten.

En kontroll av ett registerutdrag ska dokumenteras genom en anteckning om att utdraget har visats upp. Någon annan dokumentation om kontrollen får inte göras.

Paragrafen innehåller bestämmelser om registerkontroll av personal.

I *första stycket* har skyldigheten att lämna registerutdrag utvidgats till att omfatta den som erbjuds arbete inom gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan. Allmänna bestämmelser om utbildningen i respektive skolform finns i 15 kap. respektive 18 kap.

Av *andra stycket* framgår att skyldigheten att lämna registerutdrag omfattar även den som erbjuds eller tilldelas arbete under anställningsliknande omständigheter i vissa fall, den som tilldelas plats för verksamhetsförlagd del av viss utbildning eller den som tilldelas plats för arbetspraktik eller annan arbetsmarknadspolitisk programinsats inom sådan verksamhet som avses i första stycket. Ändringen i första stycket innebär därmed att de personkategorier som avses i andra stycket omfattas av skyldigheten att lämna registerutdrag även inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

I *första–tredje styckena* har sättet för att genomföra registerkontrollen ändrats till att utdrag ur belastningsregistret ska *visas upp* för den som

erbjuder anställningen. Ändringen innebär att registerutdrag inte längre kommer lämnas över eller förvaras hos huvudmannen.

Fjärde stycket är nytt och innehåller bestämmelser om att anteckning ska göras om att registerutdrag har visats upp och att det är den enda dokumentation som får göras om kontrollen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.2.

32 § Den som inom ett år erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på ett sådant sätt som avses i 31 § andra stycket delta i verksamheten får anställas, anlitas eller tas emot utan att han eller hon *har visat upp* ett registerutdrag.

Paragrafen innehåller en undantagsbestämmelse från kravet på registerkontroll. Ändringen är föranledd av att tillvägagångssättet för registerkontroll ändrats i 2 kap. 31 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.2.

15 kap.

26 § Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen bortses från enstaka delar av kunskapskraven. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. *Sådana delar av kunskapskraven* som rör säkerhet *eller* hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om undantag från kunskapskraven vid betygssättning i gymnasieskolan.

Ändringen i *tredje meningen* innebär att nu gällande krav på att de kunskapskrav som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheternas föreskrifter ersätts med ett krav på att det bara är sådana delar av kunskapskraven som rör säkerhet eller innehåller hänvisningar av nämnt slag alltid ska uppfyllas. Om ett kunskapskrav består av flera delar, varav det enbart är vissa som t.ex. rör säkerhet ska det alltså vara möjligt att bortse från enstaka delar av kunskapskravet så länge som de delar som rör säkerhet är uppfyllda.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.

18 kap.

25 § Om det finns särskilda skäl, får det vid betygssättningen bortses från enstaka delar av kunskapskraven. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska nå ett visst kunskapskrav. En utvecklingsstörning får dock bara beaktas om det finns synnerliga skäl. *Sådana delar av kunskapskraven* som rör säkerhet *eller* hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om undantag från kunskapskraven vid betygssättning i gymnasiesärskolan.

Ändringen i *fjärde meningen* motsvarar ändringen i 15 kap. 26 § *tredje meningen*.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.

34 § Varje fristående gymnasiesärskola ska vara öppen för alla ungdomar som har rätt till utbildning i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman. *Bestämmelser om mottagande av en elev i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman finns i 19 kap. 29 §.*

En enskild huvudman behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 19 kap. 47 § andra stycket.

För individuella program gäller skyldigheten enligt första stycket bara om *den enskilda* huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det bidrag som kommunen ska betala till huvudmannen för utbildningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om mottagande av en elev i en gymnasiesärskola med enskild huvudman.

I *första stycket* införs en ny *andra mening* som innehåller en hänvisning till bestämmelser om mottagande av en elev i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

34 a § *Innan en fristående gymnasiesärskola tar emot en sökande ska ett yttrande inhämtas från hemkommunen. Yttrandet ska innehålla uppgift om huruvida eleven tillhör gymnasiesärskolans målgrupp. Om eleven har sökt till ett individuellt program ska yttrandet också innehålla uppgifter om huruvida eleven bedöms ha förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program och om överenskommelse om bidrag för utbildningen enligt 34 §.*

Paragrafen är *ny* och innehåller en bestämmelse om att ett yttrande ska inhämtas från sökandens hemkommun innan han eller hon tas emot i en fristående gymnasiesärskola. Den innehåller även bestämmelser om vilka uppgifter som ett sådant yttrande ska innehålla. Bestämmelserna motsvarar i sak de bestämmelser som finns i 19 kap. 41 § och som gäller i förhållandet mellan kommunala huvudmän

Av paragrafen framgår att enskilda huvudmän ska inhämta ett yttrande från en sökandes hemkommun innan huvudmannen tar emot sökanden. Yttrandet ska innehålla uppgift om huruvida eleven tillhör gymnasiesärskolans målgrupp och, för det fall att eleven har sökt till ett individuellt program, huruvida eleven bedöms ha förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program. När det gäller sökande till ett individuellt program ska yttrandet även innehålla uppgift om överenskommelse om bidrag från hemkommunen till den enskilde huvudmannen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

19 kap.

29 § Huvudmannen för den sökta utbildningen prövar frågan om den sökande ska tas emot. *Bestämmelser om mottagande av en elev i en gymnasiesärskola med enskild huvudman finns i 18 kap. 34 §.*

Om hemkommunen enligt 18 kap. 5 § har beslutat att en sökande inte tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan, ska kommunen bereda honom eller henne tillfälle att söka till gymnasieskolan i hemkommunen så snart som möjligt.

Hemkommunen ska göra en bedömning av om en ungdom som har sökt till ett individuellt program har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program. Om hemkommunen bedömer att den sökande inte har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program, ska den sökande tas emot på ett individuellt program. Om hemkommunen bedömer att den sökande har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program, ska kommunen bereda honom eller henne tillfälle att så snart som möjligt söka till nationella program som anordnas av hemkommunen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om mottagande av en elev i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman.

I *första stycket andra meningen* införs en hänvisning till bestämmelser om mottagande av en elev i en gymnasiesärskola med enskild huvudman.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

20 kap.

38 §¹² Om det finns särskilda skäl, får det vid betygssättningen bortses från enstaka delar av *kunskapskraven*. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. *Sådana delar av kunskapskraven* som rör säkerhet eller hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om undantag från kunskapskraven vid betygssättning i kommunal vuxenutbildning.

Ändringen i *första meningen* utgör en anpassning av bestämmelsen till motsvarande bestämmelser i 10 kap. 21 §, 11 kap. 23 a §, 12 kap. 21 §, 13 kap. 21 a §, 15 kap. 26 § och 18 kap. 25 §. Syftet med ändringen är att bestämmelserna ska bli enhetligt utformade.

Ändringen i *tredje meningen* motsvarar ändringen i 15 kap. 26 § tredje meningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.

¹² Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom SFS 2015:482 och trädde i kraft den 1 januari 2016. Paragrafen som tidigare betecknades 20 kap. 28 § upphörde att gälla 1 januari 2016.

21 kap.

20 a § Om det finns särskilda skäl, får det vid betygssättningen bortses från enstaka delar av *kunskapskraven*. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. En utvecklingsstörning får dock bara beaktas om det finns synnerliga skäl. *Sådana delar av kunskapskraven* som rör säkerhet *eller* hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om undantag från kunskapskraven vid betygssättning i särskild utbildning för vuxna.

Ändringen i *första meningen* motsvarar ändringen i 20 kap. 38 §.

Ändringen i *fjärde meningen* motsvarar ändringen i 15 kap. 26 § tredje meningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.

26 kap.

13 a § *En tillsynsmyndighet ska återkalla ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag som myndigheten har meddelat enligt denna lag om den enskilde har försatts i konkurs eller om beslut har fattats om tvångslikvidation. Ett sådant beslut gäller omedelbart, om inte annat beslutats.*

Paragrafen är *ny* och innehåller bestämmelser om att ett godkännande eller ett beslut om bidrag som meddelats enligt skollagen får återkallas om den enskilde har försatts i konkurs eller om beslut har fattats om tvångslikvidation.

Ett föreläggande behöver inte utfärdas innan en återkallelse sker och beslutet om återkallelse gäller omedelbart, om inte annat beslutas.

En återkallelse av godkännandet av en enskild som huvudman inom skolväsendet hindrar inte en konkursförvaltare eller likvidator att fortsätta verksamheten i syfte att avveckla den i samlad ordning (jfr t.ex. prop. 2015/16:197 s. 227 och 2005/06:37 s. 43 f.).

Ett beslut om återkallelse enligt denna paragraf kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol med stöd av 28 kap. 2 § eller 5 § skollagen. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten enligt 28 kap. 10 § skollagen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.3.

13 b § *Statens skolinspektion ska återkalla ett godkännande av en enskild som huvudman inom skolväsendet som Skolinspektionen har meddelat enligt denna lag, om*

1. utbildningen inte har startat senast två år efter det första läsår godkännandet avser,
2. utbildningen i annat fall inte har bedrivits under en tid av två år, eller
3. den enskilde begär det

Om det i fall som avses i första stycket endast är en del av utbildningen vid en viss skolenhet som inte har startat, inte längre bedrivs eller som den enskilde inte längre vill ha godkännande för, får återkallelsen avse denna del av utbildningen.

Skolinspektionen får i fall som avses i första stycket 1 eller 2 avstå från att återkalla godkännandet om det finns särskilda skäl.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om att Statens skolinspektion i vissa fall ska återkalla ett godkännande av en enskild som huvudman inom skolväsendet som myndigheten har meddelat.

Av första stycket punkten 1 framgår att ett godkännande ska återkallas om utbildningen inte har startat senast vid början av det första läsår som inleds två år efter godkännandet.

Av första stycket punkten 2 framgår att ett godkännande ska återkallas om utbildningen inte har bedrivits under två år.

Av första stycket punkten 3 framgår att ett godkännande ska återkallas om den enskilde huvudmannen själv begär det.

Ett föreläggande behöver inte utfärdas innan en återkallelse sker på någon av dessa grunder.

Av andra stycket framgår att en återkallelse av ett godkännande inte alltid ska ske i sin helhet i de fall som avses i första stycket. Om det endast är en del av utbildningen vid en viss skolenhet som inte startat eller inte längre bedrivs får återkallelsen avse denna del. En återkallelse som görs på den enskildes begäran får också avse den del av utbildningen som den enskilde inte längre vill ha godkännande för.

Av tredje stycket framgår att Skolinspektionen får avstå från att återkalla ett godkännande om det finns särskilda skäl för den enskilde huvudmannen att inte bedriva utbildning under längre tid än två år.

Ett beslut om återkallelse av godkännande enligt första stycket punkterna 1 eller 2 kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol med stöd av 28 kap. 2 § skollagen. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten enligt 28 kap. 10 § skollagen. Däremot ska ett beslut om återkallelse efter begäran från en enskild huvudman enligt första stycket punkten 3 inte kunna överklagas eftersom ett sådant beslut inte går den enskilde emot.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.3.

13 c § En kommun ska återkalla ett godkännande av en enskild som huvudman inom skolväsendet eller ett beslut om rätt till bidrag som kommunen har meddelat enligt denna lag, om

1. verksamheten inte har startat senast två år efter den första tidpunkt som godkännandet avser,

2. verksamheten i annat fall inte har bedrivits under en tid av två år, eller

3. den enskilde begär det.

En kommun får i fall som avses i första stycket 1 eller 2 avstå från att återkalla godkännandet eller beslutet om det finns särskilda skäl.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om att en kommun i vissa fall ska återkalla ett godkännande av en enskild som huvudman inom skolväsendet eller ett beslut om att en enskild har rätt till bidrag för pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem. Det är den kommun som har meddelat godkännandet eller beslutet om rätt till bidrag som ska besluta om återkallelse.

Av första stycket punkten 1 framgår att ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag ska återkallas om verksamheten inte har startat senast två år efter den första tidpunkt som godkännandet eller beslutet avser.

Av första stycket punkten 2 framgår att ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag ska återkallas om verksamheten inte har bedrivits under två år.

Av första stycket punkten 3 framgår att ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag ska återkallas om den enskilde huvudmannen själv begär det.

Ett föreläggande behöver inte utfärdas innan en återkallelse sker på någon av dessa grunder.

Av andra stycket framgår att kommunen får avstå från att återkalla ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag om det finns särskilda skäl för den enskilde huvudmannen att inte bedriva verksamhet under längre tid än två år.

Ett beslut om återkallelse av godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag enligt första stycket punkterna 1 eller 2 kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol med stöd av 28 kap. 5 § skollagen. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten enligt 28 kap. 10 § skollagen. Däremot ska ett beslut om återkallelse efter begäran från en enskild huvudman enligt första stycket punkten 3 inte kunna överklagas eftersom ett sådant beslut inte går den enskilde emot.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.3.

16 § Tillsynsmyndigheten får besluta att ett beslut om återkallelse enligt 13, 13 b, 13 c eller 14 § ska gälla trots att det inte har vunnit laga kraft.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att tillsynsmyndigheten får besluta att ett återkallelsebeslut ska börja gälla omedelbart.

Paragrafen ändras så att det tydliggörs vilka beslut om återkallelse som ska gälla trots att det inte har vunnit laga kraft. Ändringen är föranledd av att huvudregeln om att beslut börjar gälla när det vunnit laga kraft inte längre gäller alla beslut om återkallelse av godkännande eller av beslut om rätt till bidrag. Det framgår nämligen av 13 a § andra meningen att ett beslut enligt den paragrafen första meningen ska gälla omedelbart, om inte annat har beslutats.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.3.

28 kap.

2 § Beslut av Statens skolinspektion får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. godkännande enligt 2 kap. 5 § eller 24 kap. 3 a § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13, 13 a, 13 b första stycket 1 eller 2 eller 14 §,
2. medgivande enligt 24 kap. 4 a § eller återkallelse av sådant medgivande enligt 26 kap. 13 §,
3. förklaring om rätt till bidrag enligt 24 kap. 6 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 26 kap. 13 §,
4. statliga åtgärder för rättelse enligt 26 kap. 17 §,
5. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 26 kap. 18 §, eller
6. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka beslut av Statens skolinspektion som får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Ändringen i *punkten 1* är föranledd av de nya paragraferna om återkallelse av godkännanden av enskild som huvudman inom skolväsendet när utbildning inte bedrivs eller när den enskilde försatts i konkurs eller beslut har fattats om tvångslikvidation. Det är beslut av Skolinspektionen enligt 26 kap. 13 a § eller 13 b § första stycket 1 eller 2 skollagen som ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten enligt 28 kap. 10 § skollagen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.3.

5 § Beslut av en kommun eller ett landsting får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. godkännande enligt 2 kap. 5 § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13, 13 a, 13 c första stycket 1 eller 2 eller 14 §,
2. bidrag enligt 8 kap. 21 §, 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 §, 14 kap. 15 §, 16 kap. 52 §, 17 kap. 31 eller 35 § eller 19 kap. 45 §,
3. avstängning enligt 5 kap. 17 eller 19 §,
4. föreläggande för vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §,
5. skolskjuts enligt 10 kap. 32 § första stycket, 10 kap. 33 § första stycket, 11 kap. 31 § första stycket, 11 kap. 32 § första stycket, 18 kap. 30 § första stycket eller 18 kap. 31 § första stycket,
6. ekonomiskt stöd till inackordering enligt 15 kap. 32 § eller 18 kap. 32 § första stycket,

7. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 24 kap. 23 eller 24 §,
8. rätt till bidrag enligt 25 kap. 10 eller 15 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 26 kap. 13, 13 a eller 13 c § första stycket 1 eller 2,
9. bidrag enligt 25 kap. 11 §,
10. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 26 kap. 18 §, eller
11. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka beslut av en kommun eller ett landsting som får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Ändringen i *punkten 1* är föranledd av de nya paragraferna om återkallelse av godkännanden av enskild som huvudman inom skolväsendet när verksamhet inte bedrivs eller när den enskilde försatts i konkurs eller beslut har fattats om tvångslikvidation.

Ändringen i *punkten 8* är föranledd av de nya paragraferna om återkallelse av beslut om rätt till bidrag för pedagogisk omsorg när verksamhet inte bedrivs eller när den enskilde försatts i konkurs eller beslut har fattats om tvångslikvidation.

Det är beslut av kommunen enligt 26 kap. 13 a § eller 13 c § första stycket 1 eller 2 skollagen som ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten enligt 28 kap. 10 § skollagen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.3.

29 kap.

24 § Regeringen får, utöver vad som i övrigt följer av denna lag, meddela föreskrifter om

1. att enskilda får sätta betyg, anordna prövning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet,
2. att *kommuner får, när det gäller distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands, sätta betyg, anordna prövning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet,*
3. att en myndighet i enskilda fall får besluta i sådana frågor som avses i 1 och 2, och
4. ytterligare villkor för tillstånd som avses i 1 och 2.

Paragrafen i nuvarande lydelse innehåller bestämmelser om bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att utbildningsanordnare i vissa fall får sätta betyg, anordna prövning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet.

Ändringen i *paragrafen* innebär att bemyndigande enligt *punkterna 1–4* begränsas till att gälla endast för regeringen.

Punkten 1 är inte ändrad och har samma innehåll som tidigare.

Punkten 2 är ändrad och har ett helt nytt innehåll som innebär att det införs ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om att kommuner som bedriver utbildningsverksamhet utanför skolväsendet i denna verksamhet får sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet. Bemyndigandet begränsas till att endast avse tillstånd för distansundervisning av utlandssvenska elever som varaktigt vistas utomlands.

Punkten 3 motsvarar tidigare lydelse av *punkten 2* och är oförändrad till sitt innehåll, men kommer till följd av ändringen i *punkten 2* att avse även beslut om att kommuner vid distansundervisning utanför skolväsendet får sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg, gymnasieexamen och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet.

Punkten 4 är *ny* och motsvarar tidigare lydelse av *första stycket punkten 3* men utvidgas till att gälla även för kommuner. Den språkliga utformningen av bestämmelsen ändras för att det ska bli tydligare vad bemyndigandet avser. Ändringarna innebär att regeringen får bemyndigande att meddela föreskrifter om ytterligare villkor för sådana tillstånd som enskilda och kommuner kan få enligt punkterna 1 och 2. Bemyndigandet kan t.ex. användas för att meddela föreskrifter om vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för att en kommun ska få sätta betyg m.m. vid distansutbildning utanför skolväsendet. Som anges i tidigare förarbeten kan det bl.a. röra sig om föreskrifter som gör det möjligt att återkalla eller tidsbegränsa ett tillstånd att utfärda betyg (jfr prop. 2005/06:, s. 48).

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.3.

Referenser

Svensk författningssamling (SFS)

Kungl. Maj:ts kungörelse om beslutad ny regeringsform (1974:152).
 Skollag (1985:100).
 Konkurslag (1987:672).
 Konkursförordning (1987:916).
 Gymnasieförordning (1992:394).
 Förordning om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar (1994:519).
 Förordning om svenskundervisning för invandrare (1994:895).
 Förordning om belastningsregister (1999:1134).
 Förordning om kommunal vuxenutbildning (2002:1012).
 Skollag (2010:800).
 Lag om införande av skollagen (2010:800) (2010:801).
 Gymnasieförordning (2010:2039).
 Skolförordning (2011:185).
 Lag om ändring i skollagen (2010:800) (2012:109).
 Förordning om ändring i gymnasieförordningen (2014:1028).
 Förordning om ändring i skolförordningen (2014:1029).

Propositioner

Ny skollag m.m. (prop. 1985/86:10).
 Regeringens proposition Skolans internationalisering (prop. 1992/93:158).
 Vissa frågor om vuxnas lärande (prop. 2005/06:148).
 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165).
 En gymnasiesärskola med hög kvalitet (prop. 2011/12:50).
 Villkor för fristående skolor m.m. (prop. 2013/14:112).

Statens offentliga utredningar (SOU)

Friskolorna i samhället (SOU 2013:56)
 Ökad insyn i fristående skolor (SOU 2015:82)

Övrigt

Regeringens beslut den 22 juni 2011 (U2011/1831/G, U2011/3551, 3937/SV).
 Statens skolinspektion, Skrivelse till Utbildningsdepartementet (U2012/6613/GV).
 Statens skolinspektion, Remissvar över Friskolekommitténs betänkande (U2013/4880/GV).
 Statens skolverk, Skrivelse avseende ändringar i skolförfattningarna (U2014/800/S).